

Музично-Літературний Журнал

Bandura

Бандура

Year 14

ЛИПЕНЬ — 1994 — JULY

Number 49-50

ЖОВТЕНЬ — 1994 — OCTOBER

“БАНДУРА”

КВАРТАЛЬНИК

Видає Школа Кобзарського Мистецтва
в Нью-Йорку

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Віктор Мішалов, д-р І. Соневицький, проф. Дарія Каранович-Гординська, Роман Савицький, композитор Юрій Олійник, д-р І. Маглай (Туб), д-р М. Рубінець, Валентина Родак.
Англомова: Ліда Чорна, Петро Матіяшек.
Головний редактор: Микола Чорний-Досінчук

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Статті, підписані авторами не обов'язково висловлюють погляди чи становище Редакції. Передрук дозволений за поданням джерела.

ВСІ МАТЕРІЯЛИ ДО РЕДАКЦІЇ
ПРОСИМО СЛАТИ НА АДРЕСУ:

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N.Y. 11432

Графічне оформлення: В. Пачовський

“BANDURA”

A Quarterly Magazine Published
by the New York School of Bandura

The Publisher reserves the right to edit all submitted materials. Submitted articles, signed by the author, do not necessarily reflect the official views of the “Bandura”.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Америка:

Річна передплата — 15.00 дол.

Поодиноке число — 7.00 дол.

Канада — 17.00 дол.

Інші країни — 17.00 дол.

Поодиноке число — 8.50 дол.

SUBSCRIPTION PRICE LIST

U.S.:

Annually — 15.00 дол.

Per issue — 7.50 дол.

All other countries:

Annually — 17.00 дол.

Per issue — 8.50 дол.

ЧИТАЙТЕ — РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ
ПРИЄДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

для

ЖУРНАЛУ

„БАНДУРА”

ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ

журналу

„БАНДУРА”

залежить тільки від Вас!

Subscription in U.S. Dollars only.

The Bandura Magazine is an important
Journal devoted to Ukrainian folk music.
Urge your friends to subscribe today!

The Bandura Magazine cannot be
published without your support

ДРУГЕ КОНЦЕРТОВЕ ТУРНЕ В УКРАЇНУ КАПЕЛІ БАДНУРИСТІВ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Провидіння випробовує нас із чого ми "зроблені". На горизонті видніє медом і молоком, і всіми земними благами текуча Україна. Але наш вклад і всіх в Україні суцix мусить бути повний, щоби виконати призначену нам ролю. У сильній вірі йдім в майбутнє. Надія на краще завтра нехай нас не опускає. Сильне почуття любови нехай запанує в нашому народі і виповнить наші серця нині, завтра і по всяк день.

Друге турне Капелі Бандуристів імені Тараса Шевченка 1 липня до 14 липня цього року, почалось в Одесі після перелету з Чикаго до Києва на Авіалінії "Україна", яка дала квитки по зниженій ціні. Відтак автобусом до Одеси, з очікуванням чогось невідомого. Екскурсія по місті не позначилась нічим замінним, крім відвідин чудотворної Матері Божої в Успенській Церкві. Знаменитий хор творив надзвичайно благальну атмосферу, а спокій настроював до розважань і молитви. Заля Оперного Театру не була повна. Всеж-таки місцеві організатори Товариства Україна казали, що присутніх було більше як вони сподівалися. Десять днів тому Большой Театр давав вистави, на яких було на половину менше присутніх. Мимо тяжкої і вичерпуючої дороги концерт був вдалий, а стримана публіка ожила під кінець. 4 липня відїзд до Миколаєва і концерт у "Судноремонтнику". Приязна публіка створювала сприятливу атмосферу до кращого і бадьорого зусилля. Ранком 5 липня відїзд до Херсону. По дорозі ми пристали біля могили жертв голодомору 1932-1933 років. Трьох священників відправили панахиду при співучасті капелян. Слідуючою зупинкою були відвідини дитячого садочка "Джерельце". Незабутня зустріч з дітьми, які вітали нас українськими піснями, а зокрема "Зелене жито зелене" щире, милозвучне. Красними голосочками будили багато приемних почувань. Вираз на обличчях дітей після капелянського "Отче наш" перед смачними пиріжками зі сиром і сметаною, виявляли подив і захоплення. Вони ж такого ще ніколи не чули. Чепурно вдягнені в народних строях виглядали красно, як у казці. Дві групи дітей вчать на українській мові і йде підготовка до третьої. Будинки потребують ремонту, щоби можна було приймати більше дітей до садочка. Капеляни зібрали між собою 320 долярів на ремонт і передали Тамарі Озеровій, директорці садочка номер 67 у Миколаєві. Зустріч повна вражіннь, а захоплення адміністрації і дітей кобзарським многолітством було неймовірне. Голова Капелі Стефан Когут і мистецький керівник Володимир Колесник приймали привіти і побажання і висловлювали подяки від Капелі. Дорога до Херсону і розміщення в готелі "Бригантина" були під кожним оглядом добрими. Концерт у херсонському Обласному Театрі імені Миколи Куліша, херсонці

прийняли ентузіастично. Захопленню, оплескам і побажанням наддатків не було кінця. Патріотизм виявлявся щирим і спонтанним. Питома українська гостинність та сердечність виявлялася на обидвох мовах. Відїзд 6 липня до Феодосії. Дорога в Крим відкривала перед нами новий образ, нову частину України, багатьом із нас ще невідому. Попри чарівні поля пахучої лаванди, ланів пшениці, соняшника, гречки, ячменю, нас чарувало підсоння. Відчувався український, козацький дух широких степів. Розмістилися в готелі "Асторія". Підготовка до концерту і виступ у залі "Літній" пройшов успішно. На прогулянці по Феодосії, бувшій Кафі, мене опанувало щось пригнітаюче, болюче. Немов в калейдоскопі просувались образи пов'язаних, закованих наших людей, яких попихали на ярмарок "живим товаром". Але козацького духа не вбити, не знищити нікому. Він як сфінкс, відроджується, оживає, стає до нових завдань, які йому Провидіння призначило.

Стало мені ясним, чому москалі не хочуть признати Криму частиною України. Природа зелена, соковита, свіжа, пахуча. Узбіччя гір чарують виноградники своєю красою. Чорне Море з його пляжами і блакитною водою притягаючі, дають почуття спокою, запевняють добрий відпочинок.

Прибули в Ялту і розташувалися в готелі Ялта. 8 липня відїзд до Севастополя. Організатори насторожені, бо не знати чого сподіватися. Зустріч із адміралом Володимиром Безкоровайним у головній квартирі Української Чорноморської Фльоти була надзвичайна і залишиться в нашій пам'яті на все. Він прийняв нас сердечно і гостинно. Мав до нас коротке слово і відповідав на питання ясно. Він не лише моряк, він і політик і патріот. Гордість розпирала груди стискаючи його руку. Процес вишколу нових кадрів старшин працює. Морська піхота та авіація в процесі відкриття. Чорноморський Флот ще не розділений, але наш адмірал командує кораблями, які збудовані Україною. Скільки надій та мрій. Вечером на концерті адмірал був приязний з дружиною та двома донями. Захоплювався до сліз нашими піснями, нашим виступом. Присутність великого числа армійців та моряків творила неймовірний, незабутній образ. Публіка жива, ентузіастична, довгими бравами давала вияв своєму захопленню і засипала Капелю масою квітів. Яка радість, яке піднесення. Публіка ще такого не бачила. Люди з телебачення, коресподенти казали, "це вперше прозвучала українська мова в Севастополі публічно". Інтерв'ю проводили телебачення, радіо і журналісти із членами Капелі. Успіх великий, такого не сподівалися.

Концерт у Ялті 9 липня. Відчувалося приязну атмосферу, у воздуху пахло успіхом. Севастопольці казали, що приїдуть на концерт у Ялті, і приїхали. Концерт відбувся у великій концертній залі "Ювілейній" при співучасті біля 800 осіб. Публіка приймала нас довгими оваціями і квітами. Концерт в Алушті 10 липня під відкритим небом пройшов успішно, а присутність наших армійців радувала всіх нас глибоко. Алушта невелика місцевість, де проживають бувші чиновники вищої категорії бувшого радянського режиму. 11 липня вільний день для відпочинку над

морем, був і потрібним і побажаним. Вечером в честь Капелі був концерт ансамблю "Таврія", в готелі Ялта, під мистецьким керівництвом Анатолія Гордієнка. Виступ на високому рівні був знаменитий. Хорові, сольові та танцювальні точки перепліталися з майстерним виконанням. Український дух панував через цілу півтора годинну програму. Краса строїв, милозвучність голосів, викликали захоплення у гостей і капелян. З готелю Ялта Капеля робила виїзди до Алушти, Севастополя і Симферополя. В часі екскурсії по місті Ялті капеляни оглянули історичні місця міжнародного характеру. Українська мова виразно пробивається, а деякі росіяни говорять нею дуже добре. Росіянка говорила гарною чистою українською мовою і казала, що її чоловік, українець, українською мовою не говорить.

Останній наш концерт у Симферополі заповідався під знаком запитання. Організатори боялися провокації, бож афіші були зірвані. Стріча з громадськістю Симферополя розвіяла побоювання, була надзвичайна. Капеля Бандуристок, бандурист Нирко, юні бандуристи та родина Савичів радували нас дуже. Хор і привіт симферопольської громади був надзвичайний. Концерт у великій залі Кримського республіканського Музичного Театру. Серця наші наповнились радістю, коли відкрилася занавіса. Заля повна, а публіка вітала нас бравурними стоячими оваціями. По кожній точці присутні засипали Капелю масою квітів і невгаваючими оплесками. І співала вона одушевлена ентузіазмом української публіки. Привіти міністра культури Криму Вячеслава Пересунька, представників міста, Товариства Просвіти і Товариства "Україна" ясно віддзеркалювали настрої присутніх. Пісня "Ой у лузі", яку капеля відспівала на домагання публіки і яку вислухала стоячи, була могутньою емоційною підбудовою перед відспіванням національного гімну. Довго йшла гутірка після концерту перед театром. Боротьба за мову за самостійність йде кожного дня і на кожному кроці. Патріотизм виявлявся найвищого рівня у поведінці, мові, думанні. Місія завершена. Успіх концертного турне великий.

Голові Капелі Стефанові Когуту та управі, признання за добре проведеною місію і закінчення святкувань 75 ліття Капелі. Признання належить дати голові секретаріату Товариства "Україна" Станіславові Лазебнику, його асистентам Олі Гавурі і Валентину Деревянкіну. Рівнож Василеві Савенку і льокальним відділенням Товариства "Україна" в місцях концертів. Володимир Колесник мистецький керівник та його асистент Олег Махлай, були на висоті своїх компетенцій. Арнольд Бірко і його син Андрій зробили добру роботу з озвучанням. Зенон Кріслатий завідуючий сценою та Микола Костюк господар, вложили багато зусилля. Капеляни виказали зрозуміння і потребу доброї співпраці. Дружини капелян, які брали участь в турне, а саме: Ольга Дужа, Рома Когут, Богданна Титла, Анна Гнатюк, Наталка Бірко, Марта Касараба, Віра Мурга, Надія Андрушко, Дебра Кернитський і Христина Фаріон, раділи успіхом Капелі і справлялися з подивогідною вервою із невигодами подорожі.

Тепер перед Капелею стоять нові завдання, відсвіжити репертуар новими композиціями. Подбати про нові строї, щоби запобігти нестерпним

мукам у гарячих залях. Капелі потрібна фінансова допомога вийти із заборгованості у зв'язку із турне.

Діаспора сповняла і сповняє гідно роллю, яку їй Провидіння дало до виконання. Нас там ждуть, нас потребують і благають подайте руку — приязну, щедру, від серця. Наші таланти належать Україні, де б вони не були. В прощальних словах звучало щире прохання: не забувайте за нас.

ВЗЯВ БИ Я БАНДУРУ*

"...Дзвенить бандура... Сріблодзвонні звуки живлющою водою вливаються в душі слухачів. Я бачу їхні зачудовані погляди, я відчуваю, як пісня, як велике мистецтво робить їх добрішими й ріднішими, як проникаються вони чарівною мелодією й простими, мудрими словами..."

ЛЮДИНА ІЗ ДОБРОЮ І ЩИРОЮ ДУШЕЮ

Травневого вечора 1958 року перед глядачами Праги (Чехословаччина) виступали митці з України. Концертний зал імені Бедржіха Сметани був переповнений, виконавців нагороджували шквалом оплесків.

На сцену вийшов чорнявий чоловік з ледь порсібленими скронями. Ведучий оголосив:

— Перед вами, друзі, соліст-бандурист Андрій Бобир. У минулому — льотчик-випробувач. Він сьогодні вдруге в столиці Чехословаччини. Перший його "концерт" відбувся тринадцять років тому у празькому небі, коли він разом з бойовими побратимами-льотчиками визволяв Прагу від фашистських загарбників.

Того вечора Андрій Бобир проспівав під акомпанемент бандури власну композицію за мотивами поеми "Єретик", що її присвятив Тарас Шевченко видатному діячеві культури чеського й словацького народів П. Шафаріку. Чудовий голос кобзаря — високий драматичний тенор і віртуозне володіння інструментом забезпечили композиції винятковий успіх.

...Я в гостях у Андрія Бобира. Обережно беру до рук саморобну, видовбану з осокору бандуру. Проводжу пальцями по струнах. Інструмент озивається легким зітханням. Ніби на хвилях добутих звуків, уява переносить мене в ті грізні й буремні часи. Україна була окупована фашистами. Отже, у братній республіці Грузії, де діяла льотна школа, на березі шумливої річки Кури, хлопці-курсанти — чимало яких із Полтавщини, Київщини, Черкащини, — вчилися підкоряти небо, аби згодом переможно гнати ворога із рідної землі. Під час відпочинку часто співав Андрій їх улюблені пісні, розрадуєчі зболілі серця.

Невдовзі вони стали льотчиками-асами, збивали ворожі літаки, гинули у повітряних боях, а ті, що дожили до світлих днів Перемоги над німецьким фашизмом, через багато років писатимуть головному диригенту й художньому керівникові оркестру народних інструментів Українського телебачення й радіо, народному артистові республіки Андрію Бобирю теплі й щирі листи. "А пам'ятаєш, Андрюшо, як біля землянки

* До біографії пок. А. М. Бобира передруковусмо статтю Івана Немировича з брошурки "Взяв би я бандуру". Розповіді про сучасних кобзарів бандуристів, яку видало Товариство "Україна" в 1986 р. (ред.)

ми співали "Реве та стогне Дніпр широкий"?.. — озивається з Москви колишній авіатехнік Бінек. Нагадують про себе, почувши по радіо чи побачивши в телепрограмі або Бобиря-соліста з кобзою в руках, або Бобиря-диригента, колишні воїни, з якими старший лейтенант Бобир брав участь у повітряних боях над кримською землею, штурмував танкові колони фашистів під Ченстоховим, Берліном... Бондаренко з Одеси пише: "Дорогий Андрію! Чув по радіо, як ви співали пісні "Про Байду" та "Про Морозенка". Скажіть, ви акомпанували на тій же, фронтовій бандурі, що зробили на аеродромі? Я пригадую ще, як проводжав вас на фронт і вкладав ту бандуру в крило літака, а ви мені залишили адресу своєї матері, яка жила в Нечипорівці біля Яготина, і сказали: коли з вами щось трапиться, щоб я написав їй..."

На щастя, нічого не трапилося з льотчиком-бандуристом. Чотири важких воєнних роки він не полишав ні штурвала, ні бандури. Віднаходив час і для керування художньою самодіяльністю в полку.

Любов до пісні, до музики не є випадковою в біографії Андрія Бобиря. Сам він — із козацького роду. В сім'ї ходили перекази про прадіда-січовика, який у сто з гаком років ще співав, граючи на кобзі. Звуки бандури почув Андрійко від заїжджого кобзаря, це вразило його до глибини душі. Бандуру мав також учитель з їхнього села. Коли хлопець почав ходити до школи, то іноді мав можливість навчатися дещо грати на кобзі. А незабаром Андрійко й сам придбав кобзу і, як-то кажуть, не випускав її з рук ні на день.

Після закінчення семирічної школи в Яготині Андрій Бобир вступив до Київського музично-театрального технікуму (пізніше цей заклад перетворили в музичне училище). Юнак уже тоді здивував членів приймальної комісії віртуозною грою на кобзі. Потім — навчання в Київській консерваторії і паралельно — робота в ансамблі бандуристів на республіканському радіо. Диплом хормейстера-диригента на встиг захистити — почалася війна. Захистив його після Перемоги, коли повернувся додому. До концерту випускник консерваторії підготував разом із прославленою хороваю капелюю "Думка" кілька класичних творів. Концерт мав великий успіх. При Київській консерваторії Андрій Бобир закінчив аспірантуру — факультет оперного симфонічного диригування.

Любов до народної музики все ж переважила. Отже, весь талант, уміння й майстерність Андрій Бобир віддає викладацькій роботі в консерваторії (клас бандури) і керівництву ансамблем кобзарів на республіканському радіо. З цим ансамблем (а пізніше з оркестром народних інструментів) виступали славнозвісні майстри вокалу — народні артисти Радянського Союзу М. Литвиненко-Вольгемут, З. Гайдай, Л. Руденко, І. Козловський, І. Паторжинський, М. Гришко, П. кармелюк, П. Білинник, народні артисти УРСР С. Козак, М. Роменський, Ю. Кипоренко-Доманський, а також представники молодшого покоління, нині народні артисти СРСР А. Мокренко і Д. Гнатюк...

Андрій Бобир — досвідчений диригент, видатний знавець кобзарської справи, талановитий виконавець та інтерпретатор народних пісень і дум.

Його творчість стала своєрідною сторінкою і розвитку українського радянського кобзарства. Він виховав десятки учнів, має велику кількість послідовників, які самі популяризують і репрезентують мистецтво бандури. Це — народний артист республіки, керівник Державної капели бандуристів України М. Гвоздь, народні артистки України, тріо бандуристок В. Третякова, Н. Павленко, Н. Москвина, а також тріо у складі Ю. Гамової, В. Пархоменко та Е. Миронюк. Серед них багато заслужених артистів республіки, скажімо, професор Київської консерваторії С. Баштан, соліст-бандурист Ю. Демчук, тріо бандуристок Українського телебачення й радіо А. Шутько, С. Петрова й А. Мамченко та інші. Його учні працюють у професійних капелях та ансамблях, викладають у музичних закладах, керують самодіяльними колективами, беручи до репертуару обробки музичних та вокальних творів свого вчителя й наставника. Андрій Бобир, до речі, видав п'ять збірок власних перекладів для бандури, а всього він здійснив понад п'ятсот музичних обробок народних пісень та творів українських композиторів.

Визначний бандурист України В. Кушпет.

ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ЛІРНИЦЬКО-КОБЗАРСЬКОГО ПОБУТУ В ЛЕБІЙСЬКІЙ МОВІ

Багато дослідників, що вивчали побут і репертуар лірників та кобзарів, відмічали, що ці музиканти мали свою таємну мову, названу лебійською (від лебій — "майстер музикант"), якою вони спілкувалися (В. Гнатюк (1896: 1-73), В. Ємець (1923: 81-2), Г. Хоткевич (1966, 1:455-518) та ін.). Згодом, дослідникам удалося записати це арго (К. Студинський (1894), О. Малинка (1903) та ін.). Ці науковці й відмічували, що вивчення лебійської мови було частиною навчального процесу. Учні засвоювали її від свого пан-отця разом з умінням грати на інструменті та з відповідним репертуаром.

Говорити про одну мову можна досить умовно, бо мала вона чимало діалектів і те саме поняття могло мати інакшу назву в різних регіонах України. Все ж таки, деякі лексеми повторюються по всій Україні, а фонологічні особливості українських діалектів проникають і в арго.

Дослідники мають різні погляди на завдання лебійської мови. Одну теорію можна назвати розпізнавальною, а другу конспіративною. Прибічники першого погляду вважають, що цією мовою користувалися музиканти, коли не було сторонніх, як засіб взаємопізнання. Володінням мовою вони давали собі зрозуміти, що вони пройшли повну програму навчання, отже засвоїли й арго, і таким чином вони є повноправними членами цеху "нищої братії". Музикант, який не пройшов повного курсу навчання, зовсім не володів мовою, або володів нею дуже погано, не мав право вільно працювати, як лірник чи кобзар.

Ті, що обстоюють конспіративний погляд, вважають, що кобзарі та лірники існували на периферії суспільства і на них не раз дивилися, як на таких, що не завжди живуть згідно з (цивільним) законом. На підтвердження цього погляду подається факт, що дуже часто злочинці мають своє арго, що дозволяє їм плянувати й переводити різні незаконні вчинки. До речі, О. Правдюк (1971: 34-7) наводить яскраві приклади, яке велике значення мала саме конспіративна функція лебійської мови.

Тут не місце давати якусь остаточну відповідь на питання, чи лебійська мова була розпізнавальною, чи конспіративною. Широко розповсюджений погляд, що народ шанував кобзарів і лірників, отже годі вважати їх незаконним елементом. Та відомо, що царська (і не тільки царська) поліція не раз переслідувала кобзарів та лірників, бо вважала їх діяльність підривною, тобто протизаконною. Бандуристи та лірники мусили охоронятися перед "власність імущими", отже такий стан оправдує конспіративну теорію.

На підставі матеріялів О. Горбача (1957: 7-44) опрацьовано словник лебійської мови. Лексикон, вправді, зібраний передусім від лірників у Галичині. Дослідники кобзарського побуту подають значно менший ма-

теріял, але він, в основному, збігається з лірницьким. Таким чином можна вважати, що, *ceteris paribus*, лебійська мова була однаковою для одних і других.

Переважаюча більшість слів це іменники, прикметники й дієслова; займенників, числівників та прислівників значно менше, а прийменників, сполучників, вигуків і часток у корпусі зовсім немає. Тут нічого дивного, бо ж у службових словах мало або й зовсім немає такого змісту, що вимагав би шифрування. Він передається, у першу чергу, іменниками й дієсловами.

При праці над лексиконом виявилось, що він (понад 1000 лексем) дає унікальну картину побуту кобзарів та лірників. У ньому видно, про що лебії розмовляли, серед яких обставин вони жили й працювали, з ким мали до діла.

За їхнім змістом, іменники можна поділити на такі категорії: Це, передусім, слова, що описують людину. Сюди належать такі слова як *людина, чоловік і жінка, дитина, хлопець і дівч(ин)а, старуха*. Тоді, назви частин тіла, напр., *голова* та її частини — *волосся, вуха, око й очі, ніс, рот, язик і зуби*, далі *рука й нога, плечі, живіт, зад та статеві органи обидвох статей*. Внутрішня анатомічна термінологія слабо розвинута, є тільки *кість і кров* (якщо не рахувати *живіт*). Маємо також слова на різні людські недомогання, напр., *сліпий, хворий, дурак*, а також назви таких хворіб як *лихорадка, тиф* та *холера* і врешті *смерть* та *труп*. Крім того, до цієї категорії можна додати такі слова як *життя, розум, спання, старість і чепурня*.

Родинна лексика досить добре розвинута: *своjak і крeвний, сватання, шлюб і весілля, подружжя; дід і баба, батько й мати, дядько й тітка, чоловік і жінка, брат і сестра, син і дочка; тесть, кум і кума; парубок, молодиця; похресник і похресниця*, а також *коханець, коханка, ловеляс і пестій*, і врешті *покритка*. Оскільки в минулому столітті лірниками й кобзарями були тільки чоловіки, не дивно, що немає слів *свекор і свекруха*.

Суспільство і його класи відображені в словах *пан, пані й панна; господар і господиня, гість і гості; хлоп, начальник, наймит і наймичка, служанка; багач, бідак і бідачка, бідний, біднота, прошак; п'яний, п'яниця, п'яничення, жінка-п'яниця; нехлюйна жінка; повія; злодій, розбійник*. Міжлюдські зв'язки та конфлікти бачимо у словах *торг, ярмарок, товар; сварка, бійка і крадіж*.

Маємо також лексику цивільної влади: *цар і цариця, бурмистр, вїйт, соцький, староста, становий пристав, старшина, фінансер (теребилюлька) та урядник*. Видно, що лебіям доводилося мати до діла з "охороною порядку", бо маємо слова *поліція, поліцай, сторожа, десятник і в'язниця*

Лебіям доводилося говорити про людей різних професій, напр.: *музикант, лірник, скрипник, проводир; вчитель, лікар; писар, вояк, стрілець; візник, коваль, косар, купець, молотник, пастух, різник, швець, шинкар, рукавичник*.

Лексикон, що стосується одяжі досить обмежений. Маємо назви одяжі

обидвох статей: *свитка, рукавиця, перстень, опанча, черевики, чоботи й повивач*. До жіночих належать *хустина, стяжка, коралі, спідниця й запаска*, а до чоловічих *капелюх, шапка, сір'як, штани та пояс*.

Природне оточення лебіїв бачимо в таких словах як *світ, сонце, місяць; дощ, сльота, сніг; земля, поле, яма, гора; вода, ріка, став; болото, бруд і вогонь*.

Рослинний світ — це в першу чергу їстівні культури: *гречка, кукурудза, овес, просо, пшениця, пшоно, ячмінь біб горох, квалося; буряк, картопля, редька, цибуля, часник; мак; вишня, грушка, слива, сливка, черешня, яблуко, горіхи; гарбуз, гриби, губа; капуста*. До неїстівних належать *ліс, коноплі; дрова, паливо, папір, полотно, сіно, січка та солома*.

Подібну ситуацію бачимо й у тваринному світі. Тут водні — *рак, риба, оселедець*; також *жаба й гадюка*, птиці — *голуб, горобець, гусак, гуска, гуся, індик, качка, курка й півень*; і ссавці — *баран, вівця, вівці, цап, свиня й поросля, кінь і кобила, осел, бик, корова, теля й віл*. Крім того, свійські — *кіт, кітка й котя, пес, сука й песя*, та *миша* та хижі *вовк і вовчиця*. Маємо комахи — *бджола, муха, блоха й воша*. Тут можна додати й речовини тваринного походження: *вовна, прядиво, сукно*, а також *гній і кал*.

До лексики їжі лебіїв, крім вищезгаданих рослин і тварин, належать такі слова: *обід і вечеря; борщ; вареники, голубці, каша, кваша, крупи, кулеша; м'ясо, печеня, солонина, студенець; яйце; печиво, булка, медяник, обарінок, варений та печений пиріг, сухарі, хліб; мука, тісто; масло, молоко, сир, сметана; мед, олій, сіль і цукор*, а також напівки *вино, пиво, горілка й арак*. До цієї категорії можна додати *тютюн, нюхальну табаку та папіроску*.

Лексика речовин мінерального походження обмежена до таких понять, як *залізо, срібло й камінь*.

Фізичне оточення — це *місто й село*, а далі *хата*, дім і такі архітектурні деталі, як *кімната, покій, світлиця, комора, дах, піч, комин, вікно, квартирка, двері й клямка*. До інших споруд і т.п. належать *господа, пліт, перелаз, брама, ворота, двір, подвір'я, криниця, колодязь, стодола, хлів, дривітня, тік, толока, горód, сад, пасіка й вулик, возівня; кузня, млин, олійня, корчма*, а також *дорога й рів*. Можливо сюди можна включити *пором*.

Лексика предметів, зрозуміло, досить багата. Тут маємо передусім такі слова, як *ліра й скрипка*, особисті речі: *гребінь, люлька, палиця, щітка, торба, клунок*; прибори до їдженя: *горщок, дзбанок, кувшин, ложка, ніж, миска, тарілка, пляшка, половинчик, самовар, склянка й чарка*. Маємо такі меблі, як *верета, годинник, постіль, скриня, лавка й стіл*; далі — господарський реманент: *відро, голка, замók, колодка й ключ, лопата, мітла, мішок, плуг, решето, різак, рушниця, санки й віз, колесо, сито, скринька для різання січки, сокира, цін, ступа, весло, свічка* (можна тут додати *світло*), *мотузка, ремінь, дзвіночки, стіжок*.

Досить багата релігійна лексика, наприклад: *Бог, Богомати, Христос*;

церква, костел, каплиця; цвинтар, похорон, парастас, домовина; душа, гріх; молитва, молитвини, акафіст христини, християнин; хрест, ризи, ікона, дзвін; піп, попадя й попович; дяк, піддячий, збирач пожертв на направи церков; свято, проща, відпуст і писанка.

Записано іменники й прислівники, що висловлюють часові поняття: час; рік, весна, літо, зима; день, сьогодні, завтра; п'ятниця, субота, неділя, понеділок; вечір, ніч; година.

До кількісно-просторових іменників належать: кварта, кусень, кусок, шматок, половина; ріг. Тут можна додати саме слово гріш, гроші та найменування валют: карбованець, гульден (ринський), копійка, крейцар, шістка й сотка.

Крім вищезгаданих, до мистецьких понять належать пісня, танець і, можливо, письмо.

Лексика почуттів обмежується словами досада й лихо, а ганджів словами діра й пляма.

На кінець переліку іменників маємо топоніми Дністер; Браїлів, Бучач, Оківці, Потік, Скала, Цапівці, Чернівці і Ягольниця та етнімі єврей, єврейка, єврейчик, єврейченя; росіянин, москаль; німець, поляк і циган.

Зафіксовано **кількісні числівники** від один до сорок і сто, хоч числівники від 50 до 90 можна реконструювати. З **порядкових числівників** записано тільки перший до четвертий та сьомий, восьмий і десятий, хоч інші також можна реконструювати.

Займенники маємо тільки **особові** в називному відмінку (крім 3 ос. мн.) та 1 і 3 ос. одн. в давальному/місцевому відмінку. Є **присвійні займенники** 1 і 2 ос. однини й кілька лексем на **запитний займенник** що.

Прикметники описують передусім фізичний стан, напр.: великий, мал(еньк)ий, сильний, слабкий, сухий, теплий тихий, холодний, цілий, зборовий, сліпий, хворий, п'яний (іменник?), молодий, старий, новий; босий; професії: лірницький і поліцейський; суспільний стан: бідний, убогий; характеристику: добрий, злий, ласкавий, недобрий, гарний, розумний і дурний; грішний і чужий; смак: солодкий, гіркий і квасний та кольори: білий, жовтий і червоний.

Дієслова можна поділити на кілька семантичних категорій. Це, передусім, різні види праці: працювати, (з)робити, поправляти; грати, співати; жєбрати, прошакувати; служити, замести/замітати, порядкувати, шити, варити, пекти, прати; збирати, копати, молоти, молотити, орати, пасти [худобу], палити, рубати, сушити й лікувати.

До іншої категорії будуть належати різні дії зв'язані з тілом та з одежею: їсти, вечеряти, покушати, кусати; курити, плювати, сміятися, чесатися, мити(ся), купати(ся), піти на сторону; застібнути, скинути, взути, роззути.

Окрема група дієслів описує фізичний стан: бути, ожити, вставати, ставати на коліна, стояти на колінах, покластися, лежати, спати, ночувати; стояти, сидіти, чути, слухати; п'яничити, мерзнути, боліти, вмерти; світитися, горіти.

Деякі дієслова описують зміну фізичного стану: зли(ва)ти, налити,

пробити, відімкнути, замкнути, вийняти, відчепити, гріти, студити, дерти, зав'язати, запалити, ламати, мастити, рвати, різати, стелити, трясти, чистити; смеркати.

Категорія "дієслів руху" досить добре розвинута: *бігти; лазити, вилізти; йти, піти, ходити, походити; їхати, скакати, тікати; гонити, вигнати, догнати, зловити; падати; (ви)везти, возити, (ви/пере)вести, водити, нести, класти.*

Є дієслова спілкування: *говорити, (с)казати, мовити кричати; писати, читати; дурити й брехати.*

Велика гула дієслів описує різні відносини: *прийняти; сватати(ся), женитися; покинути; (по)зичити, купувати, продавати, (від)дати, давати, (віді/на)брати, взяти, платити; фундувати випивку; виводити гагілки; гратися.* Поважна частина їх зв'язана з неморальними вчинками: *сваритися, красти, (по)бити, позивати до суду, задушити, вбити, втопити(ся), повіситися.*

Дієслів, що описують інтелектуальні заняття, відносно мало. Це *(на)вчитися, знати, розуміти, вміти; числити; забутися.*

Так само небагато дієслів, що описують емоції: *(ви)просити, хотіти, благувати; любити, цілувати, нестити; плакати; здуріти, сказитися.* Сюди можна додати такі, як *(нідо)ждати, діждатися.*

Лишилася група дієслів дещо абстрактного характеру: *називатися, коштувати, мати; (об)шукати, (з)найти.*

Як і з іменниками, є поважна група дієслів, що зв'язані з релігією: *христити(ся), правити [службу], молитися, мовити молитву.* Може тут можна ще раз згадати *ставати на коліна, читати і дзвонити.*

Як уже згадано, в корпусі не виявлено ніяких прийменників, сполучників, вигуків і часток.

Яке б не було завдання лебійської мови, чи конспіративне, чи розпізнавальне, можемо припускати, що нею говорилося про найважливіші справи, які торкалися життя й побуту лебіїв. Таким чином у ній віддзеркалений їхній побут і середовище, серед якого вони жили й працювали. Це передусім село, лиш деякі урядові установи чи сани вказують на містечко чи місто.

Перелік страв, зокрема коли додати до нього назви їстівних тварин і рослин, може видаватися непоганим. Це, в основному, їжа українського села, але можна собі легко уявити, що лебіям не доводилося їсти всі ці страви щодня. Навпаки, у лексиці є виразні натяки на святкування, зокрема на христінах чи весіллях. З такої світлої нагоди навіть убогий господар старався прийняти гостей, отже й лебіїв, якнайкраще. Таким чином перелік страв був правдоподібно святковим, а не щоденним.

Перелік одяжі зокрема невибагливий.

Дієслова малюють картину праці селян і сільських ремісників. На підтримку конспіративної теорії можна навести відносно велике число дієслів, що називають різну неморальну діяльність, але треба пам'ятати, що лебії могли часто бути жертвами таких вчинків, а не ті, що їх

поповняли. Знаємо, що життя лебіїв було нераз тісно пов'язане з церквою. Усілякі празники, прощі, а також такі rites de passage як христини, вінчання й похорони не могли відбутися без участі церкви. Коли додати, що в минулому лебії находили притулок у прицерковних шпиталях, то не дивно, що їхнє арго багате на релігійну лексику.

Оскільки лебійська мова була арго, тобто шифром, нею можна було вільно розмовляти про справи, про які звичайною мовою було б незручно або й соромно говорити, наприклад, про статеві справи. Але цікаво, що дієслово *мати статеві зносини* не записано.

Аналізуючи лебійську мову, цікаво звернути увагу також на те, чого в ній немає.

При досить багатій етніміці, що нема таких слів як словак, чех, угорець, румун чи білорусин може й не так дивно, бо може з ними лебії не мали часто до діла. Але таки дивно, що немає слова *українець*, чи хоч би *русин*. Таке явище можна б в'яснити хіба тим, що національна свідомість у той час була слабо розвинута. Лебії, здається, добре знали, ким вони *не є*, але може не знали ким вони *є*.

Арготичні назви одержі обмежені до найважливіших предметів, але слова *сорочка* немає.

Може дивувати майже повна відсутність лексики на внутрішні органи людського тіла. Так само, записано назви тільки двох тяжких недуг — *тифу* й *холери*. Можливо це тому, що в час, коли роблено записи, саме вони були великою загрозою. Цікаво, що немає слів на різні фізичні каліцтва крім, розуміється, сліпоти.

Немає слова *осінь*. Чи це була пора року, в якій нічого не діялося в житті лебіїв? Коли є слова *сьогодні* й *завтра*, немає слова *вчора*. Виходить, що минуле не треба було вже зашифрувати. Так само немає слова *ранок*, ані назв днів тижня від *вівторка* до *четверга*. Мабуть з тих самих причин.

Систему числівників можна реконструювати до *ста*. Виходить, що зарібки лебіїв можна було порахувати малими числами, отже життя їхнє мусило бути бідне на гроші.

У мові сліпих кобзарів правдоподібно не було б взагалі прикметників, що описують кольори. Та дивно, що в корпусі записано всього три кольори: *білий*, *жовтий* і *червоний*.

У праці О. Горбача (1957) подано приблизно тисячу лексем. На думку деяких мовознавців, для спілкування будь-якою мовою, треба опанувати принаймні дві тисячі слів. Значить, матеріял у Горбача задовольняє яку половину цього мінімуму. Треба пам'ятати, що лебійська мова мала завдання зашифрувати тільки найважливіші слова. Інші поняття можна було називати звичайними українськими словами.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Гнатюк, Володимир. "Лірники. Лірницькі пісні, молитви, слова, звістки і т.п. про лірників повіту бучацького. Зібрав у вересні 1895 р. ...". *Етнографічний збірник*, 2 (1896): 1-73.
- Горбач, Олекса. "Арго українських лірників". *Наукові записки Українського вільного уні-*

верситету, 1 (1957): 7-44.

Ємець, Василь. *Кобза і кобзарі*. Берлін: "Українське слово", 1923.

Малинка, Александръ. *Кобзари и лирники Терентій Пархоменко, Никифоръ Дудка и Алексій Побегайло*. Чернігів: "Земскій Сборникъ Черниговской губерніи", 1903.

Правдюк, Олександр. *Роменський кобзар Євген Адамцевич*. Київ: "Музична Україна", 1971: 34-7.

Студинський, Кирило. "Лірники. Студія...". *Зоря*. 11: 257-61, 12: 284-6, 14: 324-6, 15: 345, 16: 365-6, 17: 385-7, 18: 425-6 (1894) та окрема відбитка.

Хоткевич, Гнат. "Воспоминания о моих встречах со слепыми". *Твори в двох томах*. Київ: "Дніпро", 1906. 1: 455-518.

Михайлюк Кузьма Степанович (XIX — поч. XX ст.).

Нирко Олексій Федорович
Кримський кобзар.
м. Ялта.

ЧОБІТЬКО РОМАН ПАВЛОВИЧ (1898—1974)

Поштовхом до пошуків визначного кубанського бандуриста Чобітька Романа Павловича послужило два слова з статті С. Баклаженка "Українська культура на Північному Кавказі по Жовтні", опублікованій в українському республіканському громадсько-політичному і літературно-науковому журналі "Червоний шлях" за номером 5-6 (74-75) за травень-червень 1927 року в тодішній столиці України — Харкові.

В підзаголовку, до вище згаданої статті, "Музика", зокрема, говориться, що "серед іншого виду музичного мистецтва на Північному Кавказі, як ніде на Україні, дуже поширена і має велике виховне значення гра на старому народному інструменті — бандурі...

Тепер серед козаків є декілька визначних бандуристів, як от: Семенихін, Горіх (Краснодар), Діброва, Німченко (ст. Пашківська), Безщасний (ст. Полтавська), Жарко (ст. Канівська), Чобітько (ст. Ільська), та інші..."

Визначний кубанський бандурист, організатор і режисер пересувного українського професійного драмтеатру, самодіяльний композитор і поет народився 1898 року в станиці Ільській на празник Покрови. Його батько Павло походить з села Велика Багачка, на Полтавщині. Після розподілу майна між братами, він виїжджає на Кубань, поселяється в станиці, на придбаній землі, будується і займається сільським господарством.

В час російсько-турецької війни 1877—78 років бере участь у визволенні Болгарії від п'ятсотрічного турецького поневолення. Герой Шипки.

Дитинство й отрочтво Романа Павловича пройшло в станиці Ільській. Його участь в Першій світовій війні, лютневій революції та жовтневому перевороті нез'ясовані. Ми бачимо його в складі радянських військ, які зробили героїчний перехід у 1918 році по ворожих тилах на відстані 500 кілометрів з Таманського півострова до Армовіра під командою Ковтюха Епіфана Йовича. Це була Таманська армія, так звана "Железний потік". Зазнавши поразки, особовий склад армії відступав на Астрахань. В цих боях Роман Павлович тяжко поранений в живіт, занедужав на тиф. Один з бойових побратимів везе його у Велику Багачку. Тут він вилікувався і познайомився з майбутньою дружиною Евдокією Іванівною Бандурко (1904—1986). У Великій Багачці, не без її впливу, він захоплюється кобзарським мистецтвом, опановує гру на бандурі і повертається на Кубань в рідну станицю в складі родинного дуєту бандуристів.

Молоде подружжя активно включається в громадське й культурне життя не лише станиці, а і всього краю. Роман Павлович наполегливо працює над самоосвітою. Закінчує курси Лікбезу, систематично читає українську літературу, особливо захоплюється українською класичною

драмою. Захоплення переростає в професію. Разом з дружиною вони стають акторами української гастрольної трупи в ст. Сіверській, яка набуває статусу професійної і виступає по станицях і містах Азово-Чорноморського краю (по Кубані).

Гастролі, гастролі, гастролі... В професійних переїздах і творчому горінню проходить їх життя аж до колективізації на Кубані, тобто десь до 1929 року.

З цього часу Роман Павлович включається в колгоспне будівництво. Бере сам активну участь в організації колгоспу в Ільській, потім організовує колективне господарство на хуторі "Красный пахарь" і стає його головою (це за 3 км від ст. Сіверської). Згодом переїжджає на постійне місцепроживання в станицю Сіверську, на роботу в районній газеті "Социалистическое табаководство". Обіймає різні посади: спецкор, відповідальний секретар, редактор (після війни).

На початку Другої світової війни призначається уповноваженим від міському партії в колгосп "Звезда" ст. Сіверської по проведенню евакуації майна й худоби в гори... Німці увійшли в станицю в вересні 1942 року. Станичники вирушили в гори у серпні. Чобітьки залишили бандури на збереження в місцевого учителя Маляренка Федора Агеевича і його дружини.

В евакуацію пішли всією сім'єю. Роман Павлович, Евдокія Іванівна і прийомний син Олексій Романович, якого бездітне подружжя осиновило в 1933 році. (Його батьки померли з голоду).

В кінці місяця лютого 1943 року, після визволення краю Радянською Армією, Роман Павлович з евакуйованими людьми, худобою і колективним господарством повертається з гір, працює редактором газети.

Чи грав на бандурі Чобітько Р. П. до Нової Багачки, у нас даних немає, а що він неодноразово слухав її ще в дитячі роки — це факт незаперечний, поскільки, як цитувалось раніше, кобзарське мистецтво мало глибоке коріння і широке розповсюдження на Кубані. Тут були свої кобзарі, свої майстри бандур, створювалися школи гри на бандурі: кубанський бандурист В. Шевченко, другий після Гната Хоткевича в 1913/14 роках в Москві видає першу, другу і третю книгу з п'яти "Школи гри на бандурі", а вже за радянського часу, як констатує С. Баклаженко у вищеназваній статті: "Окремі кубанські бандуристи проводять роботу над заснованням шкіл гри на бандурі і допомагають цим просувати мистецтво гри на бандурі в маси". Тут маються на увазі "Підручник гри на бандурі" К. П. Німченка і "Школа гри на бандурі" З. А. Діброви, які до речі, залишилися в рукописах ("Підручник..." знаходиться в Громадському музеї кобзарського мистецтва Криму й Кубані в Ялті, "Школу..." не розшукано).

"Крім того", — констатує вищеназваний автор, — "деякі бандуристи стараються удосконалювати сам інструмент". Ідеться мова про удосконалення бандур К. Німченком, який перший в історії кобзарювання застосував демфер на бандурі власної конструкції і демонстрував її 15 квітня 1929 року перед комісією експортів Укрфіла в Харкові. (Журнал "Всесвіт" № 21 1929. В. Довженко "Бандурист Німченко").

Відомі майстри бандур станиці Канівської Гусарь Григорій Іванович та

Смолка Прокіп Миколайович (1887—1947), на чийх бандурах грали в Канівській чоловічій капелі та бандуристи-солісти інших станиць.

Широко побутувала концертна діяльність, як окремих бандуристів, так і ансамблів. "Окремі групи бандуристів подорожують по станицях і містах краю і дають скрізь концерти. От, наприклад, група бандуристів на чолі з Безщасним протягом дев'яти місяців дала понад 300 концертів по школах, клуббах і хатах-читальнях станиць та міст Кубані", — пише Баклаженко. Концерти ансамбля Безщасного Конона Петровича (1884—1967), правда, відбувалися в 20-х роках, але й вони свідчать про широке розповсюдження кабзарства в даному регіоні.

Чобітько Р. П. один з тих талантів з народу, які розкувала і покликала на культурний фронт революція. Багатогранно обдарований, він проявив себе в багатьох галузях культурного будівництва. Але, це насамперед пристрасний бандурист-співак, бандурист-популяризатор, бандурист-просвітитель, який раз взявши бандуру в руки не випускав її до останніх днів свого життя. Як пригадують син з невісткою, Роман Павлович в ніч на новий 1974 рік грав і співав рідним і друзям, вдень відніс бандуру на вічне збереження в станичний краєзнавчий музей, а на старий рік 14 січня 1974 року відійшов з життя...

"Здавалосьь", — каже невістка, — "не було такої української народної пісні, якої б не зміг виконати Роман Павлович!"

Цікава деталя. У всеосяжності репертуару народної пісні Роман Павлович перегукується з сучасним Кримським бандуристом Д. Л. Котлинським. Діонісій Людвигович не вчить просто народну пісню, він її грає без підготовки, вона звучить в нього в свідомості, в серці, він всотав її в своє єство, як кажуть, з молоком матері, він її співає вголос, співає про себе, а взявши бандуру в руки, грає. Грає будь яку народну пісню.

Таким всеохоплюючим діапазоном виконання володів і кубанський кобзар. Проте він не міг замкнутися лише в колі репертуару народної пісні, яким би не був він універсальним, зрештою, так як і Д. Котлинський. Мистець творить і сам музику, переважно на власні тексти. Він виливає в них передумане, пережите. Найхарактернішою з його композиторської й поетичної творчості є пісня "Астраханські піски". Цей твір мистець особливо любив і дуже часто включав у програму своїх виступів. Пісня передавала трагічні події громадянської війни, в яких сам автор брав участь. "Пісня сумна, дуже сумна!" — характеризує її прийманий син, — коли її співав батько, то уся заля плакала". В ній Роман Павлович малює картину поневірянь решток Таманської армії після поразок в боях з Денікіним, її відступ на Астрахань через горезвісні астраханські піски. Бездоріжжя, негода, голод, тиф, поранення, смерть бойових побратимів — все це пропущено через горнило власного світосприймання, вихлюпнуло в не-повторні слова і звуки:

"...Ворон в'ється над вояцьким тілом..."

Пісня про те "як відступали кубанські козаки на Астрахань, де їх багато загинуло. Сумна пісня", — це Петриченко Б. Д.

З других пісень, тексти і музику яких приписують Роману Павловичу, відома гумористична пісня на біблійний сюжет "Про Адама та Еву". Її всю з 14 куплетів було записано від братів Лазаренків Семена, Володимира і Дмитра, учасників Канівської чоловічої капелі бандуристів (1923—43) Жарка Степана Сергійовича (1877—1943).

...Й де ж то горенько взялося
Того чорта принесло
На то дерево знесло.
Перекинувся в гадюку
Так і видно, що падлюка
Почав Еву він дурити,
Почав яблука хвалити..."

Текст другої пісні з репертуару Чобітька Р. П. теж зберігся завдяки тим же братам Лазаренкам:

За гори сонце закотилось
Потухла ясная зоря
І ніч тихесенько спустилась
На рідні села і поля...
Спустилась ніч у сірій свиті
І сон у торбі принесла
Заснуло все, усе на світі...

...Пісень співати я не навчився,
Казать минуле не берусь,
Весь день сьогодні я журився
І досі, думаю, журюсь.
А ти не думай про минуле
Назад не вернеться воно
Воно на віки потонуло
Те, що колись було давно...

(Уривок з пісні "Прийми кубанського поета", написаної ним на турецькому фронті в 1916 році).

"Багато грали пісень на слова Шевченка", — засвідчує син, Олексій Романович: "Думи мої, думи мої", "Рече та стогне Дніпр широкий", та інші.

З батькового репертуару він ще пригадає гумористичну:

"Батько вмер, а я остався
І почав гуляти
А що ж би я не робив
Якби не скучати..."

Пісня, яку теж часто виконував кобзар.

З інших пісень відомі: "Од Києва до Лубен", "Ой на горі та женці жнуть", "Ой п'є Байда мед, горілочку...", "Ой у полі вітер віє", "Пісня про Кармелюка", "Сміються, плачуть солов'ї" (слова Олександра Олеса), "Я бачив як вітер березу зломив".

Роман Павлович співав і грав при всякій нагоді. Не залишав він бандури

і тоді, коли гасав по краю у складі популярної, як тепер кажуть, агітбригади 20-х років "Синій блюзі", і коли був актором пересувного професійного українського драматичного театру, і коли співав уже в останні часи в РБК у складі хору ветеранів. Співав сам, в дуеті з дружиною, в складі тріо: Чобітько Р. П., Чобітько Е. І., Улітка... бандурист з сусідньої станиці. Дуже часто й охоче грав з мандрівними кобзарями, які забродили в станицю. Цікаво було поспілкуватися з колегою по мистецтву, придивитися до його манери виконання, запозичити якийсь новий прийом гри, поділитися репертуаром, та з особливою радістю хотілося спільно пограти, поспівати.

...І раптом вечірню тишу порушує рідна пісня в супроводі кобз. Сходяться люди. Слухають. Гомонять. Діляться новинами з побратимом з далеких країв. Таких зустрічей на довгій життєвій ниві в Чобітька було дуже-дуже багато.

Сам він теж не тупцював на місці. Чи то по особистих, чи то по службових справах йому не раз і не два доводилося міряти верстви рідного краю. І чи не завжди, як між іншим, прихоплював з собою вірну свою супутницю бандуру-порадницю.

Так було й на цей раз. То як же без бандури? Його післали на навчання в місто Геленжик в школу ЦК-а десь на довгий час. На передзвін бандури прибився у їхню школу місцевий майстер бандур і бандурист Павло Кікоть. Познайомилися, подружилися.

"Уже після першої зустрічі, — каже Роман Павлович, — мені здалося, що ми знаємо один одного все життя!" Розпочалося концертування. Згодом Кікоть часто приїжджав у Сіверську. На знак кобзарського побратимства музиканти-аматори обмінялися бандурами. А чи не був це традиційним кобзарський звичай ще не зафіксований в науковій літературі? Бандури Роман Павлович і Евдокія Іванівна привезли на Кубань з Великої Багачки. Павло Кікоть свої інструменти робив у власній майстерні в Геленжику. Його модель, який він віддав Роману Павловичу, зроблений з червоної верби, привезеної з Полтавщини, зрізаної над річкою Сейм.

Роман Павлович мав сильний, незалежний характер. Ніколи не поступався своїми принципами, не йшов на компроміс з власним сумлінням, а якщо допускався помилок (малих чи великих), то свідомо, а не в супереч своїм ідеалам, в які він свято вірив.

Увесь час працював над собою. Його службова кар'єра від учня Лікбезу до редактора районної газети не була випадкова, а наслідком наполегливої постійної праці.

Нікому і ні в чому не поступався, якщо був переконаний у своїй правоті. Відомий випадок, коли він посварився за щось з батьками. Хто був прав — нам не відомо, але Роман Павлович покинув дім, поїхав у станицю Усть-Лабінську і довгий час працював там на фабриці. Був майстром по пошиву шапок-кубанок.

Таким він був на протязі всього життя, якого доля відміряла йому 78 років. Пролинуло воно у чесній праці, де було немало трудових і ратних подвигів. Але найбільшим його звершенням є причетність до славного

кобзарського мистецтва. І прославився він, як і його побратим по мистецтву Йорж Конон Петрович (1898—1963) з станиці Черкаської як бандурист! Як бандуриста з станиці Сіверської пам'ятають його люди!

Чобітько Євдокія Іванівна (зправа. 1904—1986) з бандурою майстра Павла Кікота. Станиця Сіверська.

Чобітько Роман Павлович (1894—1974). Станиця Сіверська.

Та пам'ять не просто заслужити... То в чому ж була небуденна сила мистецтва Р. П. Чобітько? Чим він зачарував так на довго слухача кубанського краю, що і після довгого плину років, його не можуть згадувати без захоплення і подиву?

Дует бандуристів! Дует подружжя Чобітько! Ця неповторна, унікальна пара народних музикантів чарувала уже з афіші: юні, вродливі, типові українські обличчя, барвисті національні костюми, виняткової мистецької краси інструменти, які так гармонійно вписувалися у загальну картину.

Це був дивовижний психологічний ансамбль закоханих сердець в пісню, в музику, у світлу казку життя. Вони немов би і не грали, і не співали, а випромінювали радість буття і творення, вони в єдиному пориві проникали в саму глибину народної пісні, висвічували її з середини, з найтаємніших її порухів і почувань, і переплавивши її в горнилі власного таланту, власного світовідчуження дарували її людям.

На сцені вони забувалися, вони вже не були Евдокією і Романом, а ставали узагальненими художніми образами пісні — цієї великої поеми великого народу! Він — втілювався в козака всіх часів, який "дівчину та й вірненько любить, а зайнять не посміє..."; а вона перетворювалася у дівчину-горлицю, яка до козака горнеться...

І ці звичайні образи подавалися з такою простотою й правдивістю, що заля забувала, що на сцені бандуристи Чобітько, і кожному вірилось, що ці закохані справді вперше зустрілися і вперше в житті соромязливо освідчуються в коханні, забувши, що самі не на станичній вулиці, а на станичній сцені...

Лише одна поява їх викликала бурю схвалення: ошатні, граціозні, чарівливо усміхнені з променистими поглядами, осяяні внутрішнім незримим теплом...

Лебединий порух кисті руки, срібний передзвін диво-бандури, оксамитне рокотання баритона і срібнозвучного сопрано, яке лине не з уст, а з глибини дівочого серця... І все це гармонійно зливається в журливій чи іскрометній мелодії, і все це тужить, сміється, освідчується, проклинає...

Голоси то переливаються в ажурному сплетенні, то розходяться, як люди чужі і далекі на випадковій дорозі, то завмирають в інтимній щирості, то обурюються гіркій неправді світу.

Через довгі роки бандуристи промчали феєричним метеором, по кубанському краю, залишивши в народній пам'яті немеркнучий слід кобзарського дива!

Як бездонна, невичерпна народня пісня, так безконечним і неповторним була їхня мистецька мудрість на сцені і в житті...

Джерела до кобзарської біографії Чобітька Романа Павловича: "Червоний шлях". Журнал. 1929. Харків.

"Український радянський енциклопедичний словник". 1966. Київ.

Спогади: Петриченко Бориса Дмитровича (1916 р.), ст. Абіканська, Чворун Михайла Даниловича, ст. Сіверська, Чобітько Галини Дмитрівни, ст. Сіверська, Чобітько Олексія Романовича, ст. Сіверська.

КОБЗА, ТРЕМБІТА...

...Здається, ось-ось торкнеться до них рука, і представлені на вітрині кобзи-бандури, гуслі, цимбали, скрипки, сопілки зазвучать різноголосо, розповідаючи про далеке минуле і щасливе сьогоднішнє нашого народу. Найдавніші експонати прийшли до нас ще з XVIII століття. Серед них — кобзи і бандури. У ті часи українські кобзарі, як і гусярі та цимбалісти, разом зі своїм мистецтвом несли в народ слово правди, заклик до боротьби за національне визволення. Гордість експозиції — кобза із колекції основоположника української класичної музики М. В. Лисенка, інструменти легендарних кобзарів Федора Кушнерика і Єгора Мовчана. Серед інших експонатів привертає увагу трембіта, виготовлена у минулому столітті. Колись цей інструмент використовували для подачі сигналів на велику відстань, особливо в горах. Нині голос трембіти можна почути на карпатських полонинах, коли чабан виводить свою отару на пасовисько. Побачите її і в складі оркестрів народних інструментів західних областей України.

Багато назв є у старовинного народного інструмента — волинки. Коза, дуда, баран, міх — це лише ті, що були дані йому на Україні. Крім того, він був відомий ще древнім грекам, французам і англійцям. Волинка — це суцільний мішок із овечої, телячої або козачої шкіри, який служить резервуаром для повітря, і кількох трубок, вмонтованих в нього. Дедалініше з волинкою можна ознайомитись, відвідавши виставку-огляд.

Цікаво буде побачити і такі старовинні інструменти, як колісні ліри, басоля, буковинські та гуцульські цимбали, козобас, бугай.

Широко представлені в експозиції і вироби майстрів сучасності. Вони відзначаються високими акустичними і тембровими якостями, зручною технікою виконання. Оригінальністю оздоблення приваблюють квартет сопілок Івана Миколайчука і Дмитра Деминчука, квінтет сопілок Дмитра Богдановського.

Матеріали і експонати виставки-огляду "В єдиному оркестрі" детально знайомлять з різними видами українських та інших національних інструментів братніх народів країни.

**Якщо бажаєте, щоб Ваш журнал,
„БАНДУРА”, далі появлявся допо-
можіть йому скаладаючи свій даток
на ПРЕСФОНД.**

ПОДВИЖНИК КОБЗАРСТВА В КРИМУ І КУБАНІ

В середині 60-х років (після страшного голодомору і винищення кобзарів, бандуристів, лірників в 30-х роках маосвих репресій і переслідувань в післявоєнні роки 40-50-ті і на початку 60-х років), нарешті наступила короточасна відлига (за яку скоро згодом поплатився своїм постом першого секретаря КПУ П. Ю. Шелест), нам вдалося нарешті створити при музично-хоровому товаристві України об'єднання кобзарів, бандуристів, яке, хоч проіснувало недовго, зіграло певну прогресивну роль в розвитку кобзарського мистецтва. Серед інших Правління кобзарського об'єднання поставило питання про проведення семінару керівників капел бандуристів України. І такий Республіканський семінар був організований і проведений наприкінці листопада 1966 р. в м. Малині, на Житомирщині, на базі Малинської капели бандуристів.

На семінар, добре організований кобзарським об'єднанням при музично-хоровому товаристві при підтримці центрального Будинку народної творчості в Києві, прибули представники з різних областей і семінар перетворився в своєрідний перший післявоєнний з'їзд кобзарів, бандуристів України.

Серед досвідчених керівників капел виділявся енергійний Олексій Нирко, з яким я тоді познайомився. Ми з братом Романом, повернувшись із заслання керували тоді Роздольською капелою бандуристів "Дністер", а Олексій теж відбувши тюрму і заслання, керував Ялтинською капелою бандуристок.

— Після цього, як мені, бувшому репресованому не вдалось одержати пропуску ні в одному із більших міст ні в центральній Україні, ні в Галичині, я вирішив поселитися в Криму і доказати, що Крим це теж Україна, де повинна звучати не тільки українська мова, але і дзвінка невмируща бандура — сказав нам тоді Олексій Нирко і став проводити в життя свої плани-задуми. Як показало життя вдалось цьому ентузіястові і трударю зробити багато. І життя його повне труднощів було завжди плідним і цікавим, хоч доля нераз з ним обходилась жорстоко. Йому відмовляли правляча радянсько-комуністична верхівка у всьому. Не давали житла, відмовляли в присвоєнні почесних звань і закордонних поїздках, робили перепони в затверджуванні програм, позбавляли елементарних умов життя і творчої праці. Та незважаючи на все Нирко своєю наполегливістю, ініціативністю та невпинною працею домагався перемог.

Про основні віхи життя і творчої діяльності цього гіганта духу і плідної праці хочу коротенько розповісти.

...Народився Олексій Федорович Нирко 1 січня 1926 р. в с. Марянське

Апостолівського р-ну на Дніпропетровщині. Змалку полюбив рідну пісню; батьки прищепили любов до рідного краю, до України. Батько був репресований, від чого в душі юного Олексія, крім великої любови до батька і Батьківщини, залишилась гіркота несправедливості і ненависть до поневолювачів.

В 1949 р. О. Ф. Нирко поступив вчитися у Львівську державну консерваторію ім. М. Лисенка. Після закінчення першого курсу 23 червня 1950 р. заарештований і 26 липня 1950 р. Львівським облсудом засуджений на 10 років позбавлення волі в виправно-трудовах лагерьох (ст. ст. 54 — 10 ч. 2 КК УРСР), а також позбавлення прав на 5 років після відбуття покарання.

Відбував покарання в Молотовській (Пермській) обл. Углеуральського р-ну в м. Широковськiм в ОЛПi No 8 (переважно) Кизеллагу.

Звільнений досроково через суд під головуванням депутата Верховної Ради СРСР із зняттям судимості 24 квітня 1956 р. Утримувався під вартою в місцях позбавлення волі 5 років 10 місяців та 1 день. На підставі ст. I закону УРСР від 17 квітня 1991 р. Нирко О. Ф. реабілітований.

Після звільнення навчався у Львівському культосвітньому училищі, добре освоїв техніку гри на домрі, бандурі, інших інструментах.

Закінчивши училище працює в місті Нікополі, де вже в 1959 р. створив капелу бандуристів, яка під його керівництвом стає популярною.

Далі О. Ф. Нирко переїжджає жити і працювати в м. Ялту, ставить собі за мету доказати, що Крим це українська земля. Створює і веде класи бандури в Ялтинській дитячій музичній школі та Ялтинському педагогічному училищі.

Організував три капели бандуристок, які під керівництвом його завоювали почесні звання народних. А саме: Народна самодіяльна капела бандуристок Ялтинського педучилища ім. С. Руданського (створена в 1964 р., звання 1970 р.); Дитяча зразкова народна капела бандуристів "Кримські проліски" при Ялтинському міському будинку культури (створена 1975 р., звання 1978 р.); Ансамбль "Зоряниці" (створений 1990 р., звання 1992 р.).

Олексій Нирко віродив бандуру і на Кубані. Створив ансамблі бандуристів при Краснодарському інституті культури та в трьох станицях: Новоменська, Ленінградська (Уманська) та Сіверська.

Створені О. Нирком капели були лауреатами обласних, Республіканських та Всесоюзних фестивалів та оглядів, завойовували золоті та срібні медалі, якими нагороджувався і керівник. Колективи керовані, Олексієм Нирком брали участь в Міжнародних фестивалях-конкурсах у Франції та Угорщині, виступали в Польщі та Югославії. В здобутку цих колективів більше сотні почесних грамот та дипломів.

Здібний бандурист і педагог О. Нирко дав путівку в життя сотням своїх учнів-бандуристів. Його вихованці керують ансамблями бандуристів в Криму (Севастополь, Ялта, с. Курортне Білгородського р-ну), на Кубані, Зеленому Клину (м. Спаськ Дальній), Камчатці (м. Кушка) і навіть в Канаді та Америці.

Нирко — автор десятків оригінальних вправ та етюдів для бандури, перекладень та обробок творів для ансамблів та капел бандуристів.

Створив в м. Ялті Музей кобзарства Криму і Кубані (офіційно відкритий в 1984 р.), експонати до якого збирає з 1964 р. Працює над темою: Кобзарі Кубані.

О. Ф. Нирко незмінний голова секції кобзарства Музичного товариства Криму. Учасник багатьох нарад та сходів кобзарства. В 1990 р. на кобзарському з'їзді в Києві обраний в склад Правління Всеукраїнської спілки кобзарів, бандуристів і лірників.

Активний член Товариства Української мови ім. Т. Шевченка "Прогрес". О. Ф. Нирко ініціатор і організатор різних культосвітніх заходів та починань з національного відродження України.

Значна музично-виконавська, педагогічна та громадська діяльність О. Ф. Нирка відзначалась в багатьох публікаціях на Україні та за кордоном.

...Нещодавно подзвонив мені Нирко. Обмінявшись новинами з кобзарського життя Олексій серед іншого сказав: "Не думайте, що ми вішаємо носа! Моя капеля бандуристів ім. Руданського днями повернулась з гастрольної поїздки по Україні, яка як завжди була дуже успішною. А Крим чи Севастополь ми нікому не віддамо! Крим був, є і буде в складі України. Недаром же тут так дзвінко дзвенять бандури!"

Нирко Олексій стоїть перший зліва із своїм ансамблем на прийняттю в честь М. Чорного-Досінчука.

ДРУЖИНА БАНДУРИСТА

Поскрипують старенькі дерев'яні сходи, в притуленому до пагорба давньому похиленому поверховому будиночку, що на вулиці Міжгірній на окраїні Львова. Стукаю в невисокі двері на поверсі, які нарешті відчиняє мені господиня. Вітаємось і п. Наталія запрошує мене в свою скромну господу.

Проходимо малесеньку кухню і мене просять сідати в невеличкій кімнаті з віконцем на вулицю. Посередині кімнати круглий столик з кріслами, поруч з печею ліжка, по другій стороні тапчан. На тапчані бандура. На стіні святі образи і невеликий портрет покійного мужа господині популярного в свій час визначного бандуриста Галичини Юрія Сінгалевича.

Пані Наталя пригощає мене чаєм. Згадали минуле, прожите. Прошу господиню розповісти про себе, як все починалось. І п. Наталія розповідає: ...Народилась Наталія Сінгалевич (Дуцько) 11 червня 1911 р. в с. Воля Якубова на Дрогобиччині в сім'ї священника Юліяна Дуцько. Деякий час батько був священником в Лелюхові на Лемківщині, а потім став парохом в с. Летня на Дрогобиччині.

Наталка закінчила початкову школу у Летні, а відтак учительський семінар в Дрогобичі.

— Одержати посаду вчителя в цей час, українцеві, не змінивши обряду на римо-католицький було дуже важко — розповідає п. Наталія. — І тому в пошуках роботи приїхала я до своєї товаришки Софійки Бекметюк, яка жила в Мединичах. Якось в літню пору ми вийшли в садок повний пахучих квітів. Яке було наше здивування, коли почули, що з альтанки в сусідньому саду несеться чудова танцювальна мелодія. Ми стали прислухатися. Так ми не помилялись звучала бандура, яку в той час не так часто можна було почути у нас в Галичині. Ми підкрались тихенько з товаришкою до сусідської огорожі і побачили в сусідньому садку пристійного юнака, що шпарко перебирав струни бандури і неначе розкидав довкруги себе радісні дзвінкі звуки. Юнак закінчив танок і далі заграв-заспівав українську пісню "Ой на горі сніг біленький", потім "Ой у полі вишня".

Нам сподобались пісні юнака та й сам пристійний хлопець і моя товаришка відважилась кинути у сусідський город грудочку землі, коли юнак закінчив співати чергову пісню і крикнула:

— Гей юначе, чи не дозволиш нам прийти послухати твоїх пісень, бо дуже гарно граєш і співаєш!

Юнак оглянувся, трохи зніяковів, але запросив нас до себе у садок. Так я познайомилась з моїм майбутнім мужем Юрком Сінгалевичем, який тоді закінчував гімназію у Львові, а на літо приїздив до Мединич

куди переїхала жити його мати.

Юрій ще малим хлопцем, по підручнику Гната Хоткевича сам виготовив собі бандуру і навчився на ній грати. Вже в студентські роки був знаменитим бандуристом, залюбки виконуючи на бандурі укр. нар. пісні та думи, а також інструментальні твори, зокрема численні укр. нар. танці.

— В 1937 р. я вийшла заміж за Юрія і ми переїхали жити до Львова — розповідає далі п. Наталія. — Юрій виступав як соліст-бандурист, вчив грати на бандурі, робив інструменти (бандури, торбан), я навчилась грати на бандурі і допомагала мужеві чим могла. Юрія стали запрошувати на важливіші концерти, а також виступати по радіо. Фірма "Одеон" випустила грамплатівку з награннями творів у виконанні Юрія.

Юрій виступав не тільки один. Він піддержував тісний контакт з іншими бандуристами того часу, часто виступав в ансамблях разом з С. Ганушевським, С. Малюцюю, Г. Бажулом, С. Ластовичем, В. Юркевичем та своїми учнями З. Штокалком, М. Табінським та іншими.

З 1939 р. по 1941 р. я працювала в Облпромраді секретарем-машиністкою, а Юрій далі виступав як соліст-бандурист, а також керівник першої дитячої капелі бандуристів, яку створив у Львові.

— Важким було наше життя в час німецької окупації. Юрій заробляв трохи ще й малюванням, бо мав здібності малярські і ще в довоєнні часи почав брати уроки малювання у видатного художника Олекси Новаківського. О. Новаківський дуже любив музику і Юрко часто бував у Новаківських з бандурою, грав і співав в компаніях митців-художників.

— Яюсь в час німецької окупації вийшла я на вулицю, а на зустріч мені попався якийсь гестапівець, що був на підпитку. Він прийняв мене за єврейку і вдарив, я впала. І сталась трагедія. Я була вагітною і через кілька днів народила мертву дитинку. Втрата дитини надовго вибила мене із спокійного русла...

З 1945 р. я працювала в ляльковому театрі. Там працював і Юрко, який в 1944 р. створив при Львівському будинку народної творчості першу капелю бандуристів дорослих, яка швидко набула великої популярності. Крім цього Юрко далі робив бандури, вчив грати на цьому інструменті. Працював також скульптором (виготовляв ляльки) і актором лялькового театру. Малював.

Юрко був правдивим патріотом своєї Батьківщини. Симпатизував і допомагав націоналістичному підпіллю. Концертні виступи капелі бандуристів і свої особисті попереджував бесідами, в яких розповідав про кобзарів-бандуристів, укр. нар. музичні інструменти, цікаві та повчачі епізоди з історії України. Все це, а також зростаюча популярність мужа не подобалась комуністичним заправилам. Почались переслідування, допити. Здавалось не буде їм кінця. Ми були готові на все. Та сталось непередбачене. 28 липня 1947 р. Юрій повертаючись з капелюю з чергового концерту загинув в автомобільній катастрофі. Це було для мене другою страшною трагедією. Я довго не могла опам'ятатись. А далі? Далі Ти все знаєш сам — закінчила п. Наталія розповідь".

...Я справді починав вчитись кобзарському мистецтву в чудового

Сибірська капеля бандуристів (Селище Торба). Сидить третя зправа Наталка Сінгалевиц.

педагога, бандуриста, митця Юрія Сінгалеви́ча, і його трагічна смерть була страшним ударом не тільки для його дружини, але й для нас, його учнів, всього кобзарства Галичини.

Пам'ятаю величавий похорон Юрія Сінгалеви́ча. На личаківський цвинтар прямувала значна колона людей, домовину несли учасники капелі і учні покійного, перед домовиною дівчата-бандуристки несли бандуру вчителя. За труною серед нечисленної родини йшла прибита горем вся в чорному дружина бандуриста. Всі учні йшли з бандурами перев'язаними чорними стрічками. На могилі вчителя заграли-заспівали його улюблені до болю знані і сумні: "Козака несуть", "Журавлі" та "Морозенка".

"...За Тобою Морозенку
Вся Україна плаче!..."

— несло́сь далеко за межі Личаківського цвинтара, де виросла нова могила.

Далі я продовжив вчитися грати на бандурі в дружини Юрія п. Наталі Сінгалеви́ч та Олега Гасю́ка, соратника, який один із перших став грати в капелі Сінгалеви́ча. Ми старались продовжити справу почату нашим вчителем.

Та "недремлюще око" енкаведистів не могло погодитись з тим, що знову неслась рідна невируща українська пісня, про правду розповідали бандури. В 1949 р. заарештовано Олега Гасю́ка, який тоді керував капелюю бандуристів, а згодом в квітні 1950 р. і мене.

...Яке було моє здивування, коли на подвір'ї пересильної тюрми, в цьому ж 1950 р., я побачив дружину Ю. Сінгалеви́ча і мою вчительку п.

Наталю Сінгалевич. А далі були страшні роки неволі, каторжних робіт на засланні в далекій Сибірській тайзі на півночі Томської області.

Пропрацювавши кілька місяців на заготівці лісу в Чорному Ярі найбільш "небезпечних" каторжан, а серед них і п. Наталю та нас з братом закинуто ще далше в глуху тайгу випробовуючи "на виживання". На новому ще не освоєному ніким місці застали ми вже біля тридцяти таких же поселенців, закинутих в це місце під конвоєм, для організації нової ділянки лісозаготівлі. На перших порах жили ми в військовій палатці та нашвидкоруч збудованому курені-бараку. Треба було терміново обживати нове місце, будувати більш пристосоване житло, бо закінчувалось гаряче літо. Нас чекала перша сувора зима...

Незабаром в глухій тайзі виросло нове поселення, яке ми порадившись назвали по кобзарськи — Торба! Бо й справді жили ми відірвані від світу і волі неначе в якомусь мішку чи торбі. Бандури були з нами (ми оба з братом вже добре на них грали) і ми почали вчити охочих робити бандури, а п. Наталія вчила їх грати. Незабаром в тайзі виникла вже ціла сибірська капеля бандуристів із поселенців-каторжан, закинутих долею сюди з України. Душею капелі була п. Наталя, дружина видатного бандуриста Галичини — Юрія Сінгалевича. (Пригоди бандуристів -каторжан я описав в статті "Нескорена пісня", яка публікувалась в газ. "Поклик сумління" № 38 і 39 за листопад 1991 р. та в журналі "Українська культура" № 2 за 1993 р.)

Довкола капелі бандуристів, яка набувала з кожним днем все більшої популярності серед спецпоселенців, гуртувалася українська молодь. Всі взаємно собі допомагали, потішали одні одних, мріяли про повернення на Україну.

Зродились і нові пісні. В них туга за Батьківщиною і віра в майбутнє.

...Довгі 14 років (з 1950 р. по 1964 р.) прийшлося відбути п. Наталії Сінгалевич на важких каторжних роботах в умовах суворої тайги. Кагебітські інквізитори не могли нічого забути-простити дружині відомого бандуриста, яка навіть в умовах тайги наважилась грати на національному інструменті, пропагувати бандуру і українську пісню. Тільки в 1966 р. вона, однією з останніх спецпоселенців повернулася на Україну. Та й тут їй прийшлося не легко. Довго не прописували у Львові, поки накінець поселилась в скромному домику, старенького доброго дідуся, змінивши прізвище на Дідошак.

...У 1990 р. в рік сорокаріччя масових репресій та депортацій в м. Львові проходив зїзд колишніх спецпереселенців в Томську область. Зїхались давні товариші спільної неволі. Згадувались давно минулі дні. І тепер вже під синьо-жовтими прапорами лунали створені учасниками сибірської капелі бандуристів пісні. Співала нескорені пісні і пані Наталя Сінгалевич.

...На Личаківському цвинтарі у Львові, серед інших могил, на горбочку, неподалік від нагірної пішохідної диріжки, видніє скромна могила. На металевому хресті невеличка таблиця з написом: Юрій Сінгалевич —

бандурист (25.V.1911-28.VII.1947). А під хрестом, часто можна побачити вкриту сивиною стареньку жінку, яка приносить сюди свіжі квіти.

...Пані Наталя бере до рук бандуру і грає. Співаємо, як і колись. Довго не змовчає бандура...

Накінець я прощаюся, виходжу на вулицю, а мені ще довго, з відчиненого віконця махає рукою на прощання моя наставниця, дружина славного бандуриста, мого вчителя і пан-отця.

Лірник М. Хай та kobзарознавець Богдан Жеплинський на тематичному вечорі присвяченому kobзарству.

ДЗВЕНИ, БАНДУРО, В КОЗАЦЬКОМУ КРАЮ

(Суб'єктивний репортаж)

Старанням Українського центру народної творчості Міністерства культури України від п'ятниці, 27 до суботи, 29 травня в Дніпропетровську відбувся Всеукраїнський фестиваль кобзарського мистецтва. Фестиваль був присвячений 400-річчю від дня народження Б. Хмельницького та 50-річчю з дня заснування ООН. Він, вправді, мав відбутися 6-8 травня, але ця дата виявилася незручною для дніпропетровців і тому його перенесено. Ця зміна мала той небажаний наслідок, що майже всі учасники, що були в будь-якій формі зв'язані з вузами, чи як професори, чи як студіюючі, не могли приїхати, бо саме в той час відбувалися державні іспити. Таким чином не відчитано, можливо, найцікавіші доповіді, а це велика втрата.

Фестиваль «Дзвени, бандуро, в козацькім краю» був задуманий широкоим пляном, до нього входила вищезгадана науково-практична конференція, виступи бандуристів і сучасних бардів, виставки декоративного мистецтва та інше. Святкування почалося в п'ятницю складенням квітів на могилі Дмитра Івановича Яворницького (1855-1940), який посвятив своє життя вивченню козацької старовини, отже і традицій бандури в тому середовищі.

Тоді розпочато конференцію. Зараз стало ясно, що хоч вона була запланована на три дні, через відсутність передусім осіб зв'язаних з вузами, а також деяких доповідачів із заморської діаспори, програма конференції значно скоротилася. Те, що було розраховане на три дні, відбулося за два. У п'ятницю (27.05) відчитано тільки дві доповіді, а саме: Олексій Нирко «Кобзарство Кубані» та Борис Списаренко «Кобзарська світлиця», а решту доповідей відчитано в суботу (28.05). Це були: Андрій Горняткевич «Віддзеркалення лірницько-кобзарського побуту в лебійській мові», Михайло Хай «Гуслі, бандура і кобза як інструменти різних фаз еволюції української епічної традиції», Володимир Кушпет «Друге народження кобзи», Богдан Жеплинський «Кобзарсько-лірницькі традиції в західних областях України», Лідія Яценко «Образ бандуриста у народнім малярстві», Олександр Різник «Кобзарське мистецтво у світі культурологічної прогностики» та Мирослава Кардаш «Художньо-виражальні особливості бандури і перспективи бандурної творчості».

Рівень доповідей був, м'яко кажучи, неоднаковий. Деякі були дуже цікаві, а інші доповідачі зробили б куди краще, коли б просто відчитали тільки тези своїх лекцій, які були надруковані в «Матеріялах», бо ті були цікавіші, як те, що пролунало з їхніх уст. Через деяку відірваність від наукових джерел деякі дослідники в Україні беруть за добру монету «документи», які є явними фальшивками. Може декому «висновки» побудовані на таких «джерелах» були б ду-

же до вподоби, але від правди вони таки дуже далекі.

Дуже турбував багатьох учасників фестивалю факт, що в державному переліку професій немає «кобзаря». Це питання може здивувати читача в діяспорі, де кожен з нас сам визначає, чи хоче звати себе «бандуристом», чи навіть «кобзарем». На північноамериканських дипломах з консерваторій подається тільки титул В. Mus. і того досить. Чи випускник композитор, виконавець, історик чи теоретик у дипломах не зазначається. Та в Україні ця справа мається інакше і має велике значення: Коли хтось закінчує, наприклад, консерваторію, то в дипломі подається, що він чи вона за спеціальністю «піяніст» чи «співак», значить, така й професія даної людини. Виглядає, що з погляду закону, професії «кобзар» немає і це, очевидно, ускладнює життя даних людей.

Та це лиш одна сторона проблеми. Лишаються без відповіді найосновніші питання: «Що таке кобзарство? Хто такий кобзар?» Мабуть, відповідей на них так само багато, як тих, що намагаються їх найти.

Після конференції відбулася весняна сходка кобзарів. Головним питанням, яке турбувало учасників, був факт, що хоч товариство, здається, було зареєстроване за радянських часів, ця реєстрація не перенеслася в незалежну Україну. Тому вибрано нову управу, яка має доручення, як мінімум, зареєструвати товариство. Головою вибрано Володимира Горбатюка, а до управи увійшли Микола Дейчаківський, Володимир Йосипок, Валерій Мормель, Анатолій Пасічний, Борис Списаренко та Ярослав Черногуз.

У неділю рано в садибі Д.І. Яворницького відбувся літературно-музичний захід. Тут перепліталися рецитації та деклямації з грою на бандурі різних учасників. Під час цього заходу Б. Жеплинський покликав В. Горбатюка (добірними епітетами) і наказав йому стати на коліна. Тоді, за старим запорозьким звичаєм, хто-небудь мав право прогнати цього новообраного отамана, тобто голову, але, розуміється, ніхто такого не думав робити. Тоді, зібравши вчора попіл від курящих бандуристів, також за запорозьким звичаєм, він сам посипав попіл на голову нового голови від бандуристів України, а А. Горняткевич зробив це від бандуристів діяспори.

Новообраній управі дуже треба побажати успіхів, бо виглядає, що навіть у вільній Україні, реєстрація кобзарського товариства не така проста справа.

У п'ятницю увечорі в місцевому театрі ім. Т.Г. Шевченка відбувся концерт бандуристів, кобзарів і лірників – учасників свята. Тлом для цього виступу був гурт дітей з одного волинського села. Один з хлопчиків представляв кожного виконавця, а на кінець діти чудово заспівали весняних обрядових пісень. Добре, що на кінець, бо після такого хору (а таких хорів, Богу дякувати, по всій Україні тепер багато) навіть найкращому виконавцеві було б важко витримати конкуренцію.

У суботу в театрі відбувався концерт авторської пісні, а на головній площі міста (недалеко від пам'ятника Леніну, який ще стоїть) відбувся неначе реприз

учорашнього концерту. Правда, менше бандуристів виступало, але виступив чоловічий хор з Галичини та знов чудові діти з Волині. Відбулося це все на меншу скалю хоч би тому, що погода була холодна й щохвилини грозив дощ.

На кінець сесії в суботу учасників привітав піснями самодіяльний жіночий колектив з Дніпропетровщини. Їхній репертуар – традиційні народні пісні – вони виконали з великим чуттям. Їм пригравав баян. Моє особисте недобррозичливе ставлення до баяна в українських колективах дещо відоме. Будучи гостем з-за кордону я вважав за відповідне не висловлювати голосно своїх думок на цю тему, мовляв, із своїм уставом у другий монастир не йди, але інші учасники з України також зауважили, що на святі бандури чи кобзарства цей інструмент не дуже годиться.

А. Горняткевич за запорожським звичаєм, посипає попіл на голову нового голови бандуристів України.

Перша пісня голови Об'єднання кобзарів України Володимира Горбатюка.

А. М. БОБИР

В останній декаді травня 1994 р. після тривалої недуги в Києві помер «співак-бандурист, диригент, народний артист УРСР з 1986 р.», Андрій Матвійович Бобир. Не маю досить матеріялів, щоб написати відповідну біографічну статтю про цю незвичайно цікаву постать, тому поділюся з читачами декількома особистими спогадами.

Це ім'я я знав може ще з 1950-их років, коли він керував Ансамблем бандуристів Українського радіо. Десь тоді я купив перші грамзаписи його колективу.

Потім, коли появилася платівка присвячена Г.С. Сковороді, я почув на ній, його виконання деяких творів із «Саду божественных пѣсней».

Мене давно інтригував оригінал 10-ої пісні «Всякому городу нрав и права». Я хотів опанувати музику до сквородинського оригінального тексту, а не трагедії Котляревського. Зрештою, мелодію можна було навіть узяти з «Наталки Полтавки», але що зробити з приспівом «А мнѣ одна только в свѣтѣ дума...»? Адже Котляревський його викинув. Я навіть собі пофантазував якусь мелодію, та вона мене не могла влаштувати. Аж найшов я варіант Ліберди в книжці О. Шреер-Ткаченко «Григорій Сковорода – музикант», але той варіант був дещо перекручений. Все ж таки, якось я реконструював цю мелодію, але не був цілком певним, чи так зробив, як треба. Аж тут платівка до 250-ліття з дня народження Сковороди. І на ній А.М. Бобир виконав пісню точно так, як я її відтворив. Значить, я правильно зробив. Це була неначе друга, заочна зустріч з Андрієм Матвійовичем.

У 1992 р. ми помилково домовилися з молодим бандуристом Тарасом Силенком зустрітися на якомусь концерті в Києво-Печерській Лаврі. (Кажу «помилково», бо той концерт таки відбувся там, але наступного дня.) Ми всіли на тролейбус, щоб поїхати до «Українського дому», думаючи, що може там мав відбутися той концерт.

На тролейбусі було досить мало пасажирів, а ми з Тарасом стояли ззаду. Він подивився наперед і зауважив, що там, здається, сидить Андрій Матвійович, бо сиве волосся, що стирчало з-під капелюха, наче його. Тарас пішов уперед і, упевнившись, що це справді Бобир, кивнув мені, щоб я підійшов.

Я мав з собою свою бандуру, яку зробив Кен Блум у Нью-Йорку, в дещо більшому чохлі, який мені позичили в Капелі бандуристів. Підійшовши до місця, де сидів Бобир, я поставив бандуру зараз коло нього так, що він не міг на неї не звернути уваги. Він і подивився, щупнув чохол, побачив, що щось не так і спитав, яка це бандура. Я представився ім'ям і прізвищем, а він відповів «Андрій Бобир», з наголосом на ім'я, підкреслюючи тим, що ми тезки.

Я показав йому частину бандури, яка його, очевидячки, зацікавила. На тролейбусі годі було розбалакуватися, бо ми вже наближалися до площі Комсомолу. Тут ми всі висіли й пішли в «Український дім», де саме відбувався концерт до 150-ліття з дня народження М.В. Лисенка. Ще перед концертом ми коротко поговорили з Бобирем, він поцікавився, звідки я і (здається) якого я бандуристського роду. Тут я мав нагоду придивитися до нього. Це була висока, сильно збудована людина з сивою повною чуприною. Не заважаючи на свої літа, він тримався струнко.

Мене були запросили виступити на вечорі «Лисенко і кобзарі», що мав відбутися в Центральному архіві-музею літератури й мистецтва біля собору св. Софії. Там я познайомився з Богданом Жеплинським (який зараз «висповідав» мене про мій родовід) та з Павлом Супруном. З майже усіма іншими, що виступали того вечора, я вже був знайомим.

Аж тут в оргкомітеті склалася паніка: Прийшов А.М. Бобир! Усім неловко, що його не запросили до участі, а він прийшов «на цивіля» (тобто без вишиванки) й без бандури. Хтось попросив П. Супруна, щоб той позичив свою бандуру Андрієві Матвійовичу. Не думаючи, що роблю, я запропонував свою, але зараз схаменувся: Та ж моя бандура унікальної конструкції і ледви, чи хтось, зокрема тутешній, на ній заграє.

Словом, Бобиря запросили, хоч у останній хвилині, до участі й він прийшов до кімнати, де ми готувалися до виступу. Він подивився на мою бандуру й попросив, щоб я настроїв її в соль-мажорі. Коли я це зробив, він узяв її та як заграє! Ну звичайно, з правою рукою не буває проблем, але мій Андрій Матвійович скаче лівою по басках, неначе б він тільки на такій бандурі грав!

Під час концерту ми бандуристи сиділи в першому ряді аудиторії, а коли на кого приходила черга, він виходив на низеньку сцену й виконував свій номер. На жаль не пам'ятаю, що заграв Бобир, але пригадую, що і грав, і співав (а йому тоді ішов уже 77-ий рік) знаменито. Виконавши пісню, він прилюдно вручив мені мою бандуру, як власникові.

На цьому місці Б. Жеплинський, який був ведучим концерту, відмітив, що колись, як молодика приймали до цеху, йому казали на іспиті заграти на чужій бандурі. Мовляв, на своїй кожен заграє, але тільки справжній лебій зуміє на іншій заграти. От так цього вечора А.М. Бобир показав, який він лебій, що зараз же – і ще як – заграв на чужій бандурі й чудово заспівав.

Коли прийшла моя черга виступати, я заграв, м. ін., і «Всякому городу». Це був, до деякої міри, антилисенківський жест, бо ж Микола Віталійович аранжував «Наталку Полтавку» Котляревського, отже й перелицьовану пісню. А тут я, на вечорі в честь Лисенка, граю оригінальну версію. Я розказав, як мене віддавна цікавила та пісня і як я реконструював її з версії Ліберди. На тому місці я підкреслив, що запис Бобиря був для мене підтвердженням правильнос-

ти моєї реконструкції. Так я старався висловити мою вдячність Андрієві Матвійовичу.

Коли після довгих перипетій появився «мій», тобто Штокалків «Кобзарський підручник», я дарував його різним знайомим і приятелям. Валентина Кирилівна Борисенко (з ІМФЕ АНУ) повезла мене на зустріч до Георгія Кириловича Ткаченка (але це окремий розділ) і я подарував йому книжку, бо не міг цього не зробити. Йому, звичайно, вона зовсім не була потрібна, але мені треба було йому її подарувати. Попращавшись з Ткаченком і Борисенко, я зорієнтувався, що в близькому сусідстві живе А.М. Бобир і пішов до нього, щоб подарувати і йому книжку. При дверях мене зустріла його дочка. Я представився, а Андрій Матвійович, який тоді якраз голився, гукнув, щоб я зайшов до його кімнати.

Там на стіні висіла схема рейдів проти нацистів, які виконав лейтенант авіації А.М. Бобир під час Великої вітчизняної війни. Він напевно мав бойові ордени й міг носити планочки на костюмі, як це робили інші ветерани. Але носив він усюди тільки один орден – знак народного артиста УРСР. Добре розумів, які його найбільші досягнення.

Отже коли Бобир скінчив свої справи, він прийшов до мене і я з великою радістю подарував йому «Кобзарський підручник». Він подякував і мені здавалося, що цей дарунок справді зробив йому приємність.

Через день або два ми несподівано зустрілися на Майдані Незалежності. Там зібралися молоді кобзарі й грали, що вміли, на старосвітських бандурах (Г.К. Ткаченка). Отже був там і Андрій Матвійович. Він зараз сказав мені, що книжка йому сподобалася, але в ній мало репертуарного матеріялу. От і зараз тоді мені подумалося, що треба видати, неначе другий том «Кобзарського підручника», «Кобзу» і «Велику книжку», тобто нотну спадщину Штокалка.

Там таки був режисер з котроїсь кіностудії і він запросив мене в четвер приїхати до Києво-Печерської Лаври, де він зніматиме фільм про кобзарство. А четвер був Вознесінням і, крім того, я мав цілу низку прощальних зустрічей, бо в п'ятницю вже вертався додому. Та я погодився приїхати.

О назначеній годині нас знімали втрьох: Андрія Бобира, Володимира Кушпета й мене. Ми висловлювали свої думки про те, що значить бути кобзарем у сьогоднішніх обставинах. Нас зняли, як ми проходилися головною вулицею між Свято-Троїцькою надбрамною церквою та руїною Успенського собору. Тут я востаннє бачився з Андрієм Матвійовичем.

У листопаді того ж року я знов був у Києві у зв'язки з конференцією в Івано-Франківську (де я говорив про Штокалка). Коли я подзвонив до Бобира і спитав, як він почувається, він став дуже нарікати на стан свого здоров'я: мав біду з простатою. Що це за лихо, я знаю на підставі хвороби мого покійного батька. Під час цієї розмови я розказав Андрієві Матвійовичу про свій намір видати «Кобзу» і що це він піддав мені цей задум.

У грудні 1993 р. я знов був у Києві на конференції в Інститутах мовознав-

ства та української мови АН України і я знову подзвонив до Бобиря. Стан його здоров'я погіршився. Я пропонував, щоб він дав мені якісь рецепти або лікарську діагнозу — може вдасться якось допомогти. Та з того нічого не вийшло.

Кілька тижнів перед цьогорічною подорожжю я подзвонив з Едмонтону до композитора Лесі Василівни Дичко і попросив її спитати різних людей, чи може треба їм щось привезти. Серед тих людей був і Андрій Матвійович. Коли я передзвонив через тиждень, я довідався, що в Бобиря безнадійний рак простати. Консільюм лікарів не міг нічого доброго сказати.

Коли я прилетів до Києва, Бобиря вже не стало.

Царство тобі небесне, кобзарю Андрію. Хай рідна земля буде тобі пером...

Бувий голова В. Литвин.

ВЕСНЯНИЙ ТАНОК

для бандури з фортепіано, або бандури соло

Юрій Олійник

Allegretto

Бандура

Measures 1-3. The Bander part begins with a melodic phrase, followed by a series of slurs and accents. The piano accompaniment consists of chords and single notes.

Measures 4-6. The Bander part continues with a melodic line, and the piano accompaniment maintains the harmonic structure.

Allegretto

Measures 7-11. The Bander part features a melodic line with slurs and accents. The piano accompaniment includes a 'rit.' marking.

Measures 12-16. The Bander part continues with a melodic line, and the piano accompaniment includes a 'non legato' marking.

Musical score system 1, measures 17-21. Treble and bass staves. Dynamics: *f*.

Musical score system 2, measures 22-26. Treble and bass staves. Dynamics: *mp*.

Musical score system 3, measures 27-32. Treble and bass staves. Dynamics: *mp*.

Musical score system 4, measures 27-32. Treble and bass staves. Dynamics: *f*, *p*.

Musical score system 5, measures 33-38. Treble and bass staves. Dynamics: *f*, *p*, *f*.

Musical score system 6, measures 33-38. Treble and bass staves. Dynamics: *f*, *p*, *f*.

39 40 41 42 43 44 45

Dynamic markings: *p*, *f*, *p*

Trills: *tr*

Measures 39-45: This system contains six measures. The top staff features a melodic line with slurs and dynamic markings of *p*, *f*, and *p*. The middle staff has a trill marked *tr* over a sustained note. The bottom staff provides a bass line with slurs.

46 47 48 49 50 51

Dynamic markings: *f*, *p*

Trills: *tr*

Measures 46-51: This system contains six measures. The top staff has a melodic line with slurs and dynamic markings of *f* and *p*. The middle staff features a trill marked *tr* over a sustained note. The bottom staff has a bass line with slurs.

52 53 54 55 56 57

Dynamic markings: *f*

Measures 52-57: This system contains six measures. The top staff has a melodic line with slurs and a dynamic marking of *f*. The middle staff has a bass line with slurs. The bottom staff has a bass line with slurs.

58 59 60 61 62 63

Dynamic markings: *p*

Measures 58-63: This system contains six measures. The top staff has a melodic line with slurs and a dynamic marking of *p*. The middle staff has a bass line with slurs. The bottom staff has a bass line with slurs.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ І
 РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ ЖУРНАЛ «БАНДУРА»!
 «БАНДУРА» — ЦЕ ЄДИНИЙ МУЗИЧНИЙ
 ЖУРНАЛ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ!
 ТІЛЬКИ ВІД ВАС ЗАЛЕЖИТЬ ІСНУВАННЯ
 ЖУРНАЛУ «БАНДУРА»!

Народи мені, дівчино, сина

Слова Олеся Бердника

Музика Оксани Герасименко

Andante

mf

На-ро - ди ме-ні, дів-чи-но

dim. *tr*

св - на, у-но - ці на-ро - ди. Під ку - шем мо ло-до - і ка - ли - ни го-ри

лиць по - кла - ди. Сяй-во зо - ря-не, па-хо-щ кві - ту хан він ви п'є вно

чі Ко - ва - л у нез-ри - мо-му сві - ті при-го - ту - ють ме - чі Ко - ва -

Ritù mosso

л у нез-ри - мо-му сві - ті при-го - ту - ють ме - чі І ніх - то не під-ні - ме ту

кри - шю. тіль-ки він, ли - ше він. Ко - ли вна-шим краю за-ск - рить - ся гріз-ний

час ди - во змів. Він ус - та - не до буї - но-го гер - шю і здо - ла - є шть -

му, бо не - здо лан ність сі - я - ла всер - це ти, дів - чи но но - му.

На-ро

1. Народи мені, дівчино, сина
Уночі народи.
Під кушем молоді калини
Горілиць поклади
Сяйво зоряне, пахоші квіту
Хай він вип'є вночі.
Ковалі у незримому світі
Приготують мечі.

2. І ніхто не підніме ту кришу.
Тільки він, лише він,
Коли в нашім краю заіскриться
Грізний час дивозмін.
Він устане до буйного гершу
І здолає штьму,
Бо нездоланність сяла в серце
Ти, дівчино, йому.

3. Народи мені воїна сина,
Козака народи.
На коліна матусі України
Горілиць поклади.
Сяйво зоряне, пахоші квіту
Хай він вип'є вночі.
Ковалі у незримому світі
Приготують мечі.

Тріо бандуристок з Запоріжжя. Сестри Іваненко Клавдія і Валентина та Лілія Марендич.

НАМ ПИШУТЬ

КОНЦЕРТ ТАЛАНОВИТОЇ БАНДУРИСТКИ- КОМПОЗИТОРКИ

Недавно у березні у Львові відбувся дуже успішний концерт Оксани Герасименко — старшої викладачки Львівської консерваторії по класі бандури.

Концерт складався з двох відділів, з цікавою і різноманітною програмою. В першому відділі були інструментальні твори самої Оксани переплітані з композиторськими та народними піснями. Слухачі почули один оригінальний твір для бандури з флейтою, сольовий твір для бандури та твір для трьох бандур із сопілкою під назвою "Сонячний промінь". Цей останній дуже захоплював публіку. Один із слухачів висловився, що "Це було щось магічне". У другому відділі талановита бандуристка виконала пісні: бразилійську, кубанську, а також "Мати наша" і "Де ти, пташино" Ю. Ланюка. Вони прозвучали у виконанні бандури зі струнним квартетом студентів консерваторії. На закінчення Оксана знову ж відіграла свій

власний твір "Портрет Парижу", який був написаний для бандури, дзвонів (клявішні інструменти) і струнного квартету. Публіка захоплено вітала виконавицю оваціями і вимагала ще наддаток "на біс". Оксана заспівала "Аве Марія" у супроводі бандури.

Під час підготування концерту Оксана зустрілася з деякими проблемами, щоб організувати струнний квартет: — "ніхто не хоче 'за дурно' грати", як відповів їй один з викладачів, до якого вона була звернулася за допомогою. Але все вирішилось згодом якнайкраще — товаришка-флейтистка попросила свою подругу з оркестру оперного театру — скрипальку, а Оксани студентка попросила свою однокурсницю скрипальку, а тій так музика з першої репетиції сподобалася, що на другий день привела ще 2-х товаришок і в результаті вийшов повний квартет.

Концерт вдався успішний, студентки казали, що не хотіли повертатись назад до гуртожитку, щоб не впасти знову в реальне життя, бо з тим "Парижем", як би в Парижі побували. Також після концерту багато людей казали, що не уявляли, що бандура так може звучати.

Концерт було влаштовано за ініціативою відомого Львівського архітектора Мирослава Трача, відбувся в "Будинку Архітектора" у Львові, який міститься в старовинній Порохові Вежі. На концерті було багато публіки, в основному архітекторів та музикантів, а між ними й відома громадська діячка Ляриса Скорик, яка на закінчення прочитала свого власного вірша, присвяченого Оксані. Зібрані фонди було відіслано для матеріальної допомоги київському композитору К. М'яскову, який опинився в скрутнім становищі через сучасний економічний стан в Україні.

Оксана має у власнім доробку вже чимало власних творів та обробок пісень, які вона плянує записати на дві касетки. Бажаємо їй багато успіхів у цій творчій праці.

М. Чорний-Досінчук

ЗУСТРІЧ З КОБЗАРЯМИ КОВЕЛЯ

Вертаємо з відвідин Камінь-Каширська. Цілий час їдемо чудовою лісною дорогою. По обох боках — непрохідний ліс. По дорозі зустрічаємо цікаві написи про збереження природи. Раптом водій зупиняє авто і пропонує піти в ліс по гриби, бо ці місця він добре знає. Зупиняємося і розпорошуємось в різні сторони. Спочатку ми не думали тут довго зупинятися, але попали саме після дощу, і грибів було дуже багато. Тут ми затрималися добрих дві години, любувалися красою природи. Наповнивши торби, вирушаємо далі в дорогу. Незабаром наближаємось до Ковеля.

Місто Ковель розташоване в низині над рікою Турією, яка протікає кількома рукавами, формуючи кілька сухих островів. І власне на одному такому острові постав Ковель. Ще в 1518 році польський король Жигмонт надав Ковелеві магдебурзьке право і запровадив там ярмарки. Згідно з

Ансамбль бандуристок Ковельської музичної школи та його керівник Надія Маслечко.

тим правом місто Ковель мало свою окрему управу на чолі з бурмістром.

Згідно з документом з XVI ст., який є цікавий тим, що був написаний староукраїнською мовою, яка була тоді мовою міських управ та дипломатичною, кожний ремісник мусів давати на церкву і лічницю "камінь воску".

У першій половині XVI ст. у Ковелі була школа, в якій учитель одержував "третій гріш" на своє утримання. В тому часі існував також притулок для бідних і старців. У місті було кілька церков. Пізніше побудовано Благовіщенську церкву. Щодо будівель, то вони були виключно дерев'яні.

Дальша доля цього міста стає незавидною. Міщани з браку заробітків покидають центр міста. Головним предметом торгівлі було дерево, яке, як і в давні часи, сплавляли рікою Турією до Гданська.

Нарешті приїжджаємо до Ковеля. Відразу заїжджаємо до музичної школи, де має бути виступ капелі. Тут зустрічаємо керівника Надію Маслечко. По всіх коридорах видно бандуристів, які приготувляють інструменти. Заходимо до канцелярії і починаємо розмову. Довідуємось, що культурні і духовні потреби населення Ковеля забезпечують народний дім ім. Т. Шевченка, будинок вчителя і музична школа. Ті установи ведуть перед у культурному відродженні міста.

Найбільшою подією було відкриття в 1956 році музичної школи. Від того часу до джерела мистецтва, рідної української пісні, можуть доторкнутись найменші — діти міста. Бандура почала існувати від 1960 року, коли до Ковеля переїхала випускниця Київської консерваторії Ліля Майданська. Вона відразу постаралася, щоб був відкритий курс бандури. Відразу постав ансамбль бандуристів, який дуже швидко вийшов на сцену і почав виступати на різних концертах.

В 1969 році кобзарську працю перебрала випускниця Львівської консерваторії ім. М. Лисенка Надія Маслечко. Вона заступила Майданську, яка виїхала на інше місце праці. За ці часи кляса бандури зросла до невпізнання кількісно і якісно. З усіх груп, які існували при музичній школі, бандуристів було найбільше. Підвищився професійний і виконавський рівень. В репертуарі були здебільшого українські народні пісні, думи, твори сучасних композиторів, інструментальні твори. При виконанні інструментальних творів керівник додає тембри цимбалів і сопілки.

Ансамбль бандуристок при Ковельській музичній школі є окрасою багатьох концертів цього міста. Він виступав з великим успіхом на оглядах художньої самодіяльності в обласному центрі. Торік на святі кобзарського мистецтва зайняв перше місце. Багато сумлінної праці в цей ансамбль вкладає Надія Маслечко. Щороку на початку навчального року ансамбль поповнюється новими учнями. Тут формується добрий колектив викладачів-бандуристів, відданих кобзарській справі.

За час існування школи закінчило понад 200 бандуристів, з них продовжували музичну освіту найменше 50, і сьогодні вони працюють викладачами бандури по різних куточках України і навіть за кордоном.

Окремі досвідчені члени ковельського ансамблю вже двічі об'їхали українські громади Америки і Канади.

Ми прослухали майже двогодинний концерт, програма якого складалася з народних пісень, дум, виступів окремих солістів, родинного тріо, яке виконало пісні на високому рівні.

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМУ

Мої відвідини кобзарів Івано-Франківська були саме в той час, як там відбувався Перший Всесвітній Конгрес Гуцулів. А тому, що моя дружина гуцулка, ми брали участь у цілому конгресі, на якому я склав привіт від кобзарів діаспори. Після конгресу ми всі поїхали по головних містах Гуцульщини. Це була незабутня подорож, переплетена різними гуцульськими виступами. Там ми побачили велику красу гуцульського краю.

Тоді почалися і відвідини кобзарів. Найперше я зайшов до музичної школи ім. Д. Січинського, де довідався про широку сітку бандуристів. Тут ми домовились, що директор через три дні запросить їх зійтися в школі, щоб я мав нагоду їх послухати. Від 1-ої години до пізнього вечора — був справжній фестиваль бандуристів, які спочатку виступали поодиноці, пізніше по двох і цілими ансамблями. Всі бандуристи були в національних строях, чарівно виглядали і грали дуже добре. На кінець виступила Надія Брояко — абсолювент Консерваторії ім. Чайковського в Києві. Це справжній віртуоз з чудовим голосом і неперевершеною технікою.

Відтак свої таланти демонстрували ансамблі. Перший — "Під срібний передзвін бандур", — тріо бандуристок. Цей ансамбль постав ще в 1977 році з учителів другої музичної школи. Дуже швидко вони дістали в пресі і на телебаченні прекрасні відгуки. Їх творча діяльність почалася з

виступом перед педагогами музичних шкіл, яких вони полонили. А коли їх репертуар зріс до 100 творів, поїхали до Румунії, а відтак до Югославії. В 1981 році здобули перемогу в телетурнірі "Соняшні Клярнети". Найбільш успішним був виступ на фестивалі в Англії і Шотландії. На закінчення концертували чотири місяці в Канаді.

Другий популярний ансамбль, який відомий по цілій Україні, це — "Ансамбль Будівельників".

Третій недавно створений чоловічий ансамбль, — сімейне тріо "Жайвір".

Тепер переходимо до створення і праці Народної Самодіяльної Капелі Бандуристів Народного Дому Івано-Франківська.

Ініціатором та засновником чудової ідеї створення в Івано-Франківську капелі бандуристів, була Ірина Стефанович — людина необмеженої краси душі, багатої на щирі та добрі поради, педагог та виховник молодого покоління любителів мистецтва гри на стародавньому кобзарському інструменті — бандурі, викладач високого професійного рівня, народного відділу Івано-Франківського Музичного Училища ім. Дениса Січинського. Щоб написати про цю людину, надзвичайно закохану в українське мистецтво, про її талант, дарований Господом Богом, її працелюбність та про батьків, які віддали всю свою любов та зусилля, щоб їхня донька прожила своє життя гідно та корисно для людей і була наставником молодого покоління, яке є продовжувачем творчої праці Ірини на користь розвитку українського мистецтва в нашій вільній державі — потрібно було б створити окреме видання.

Першими учасниками капелі бандуристів були викладачі музичного училища. Творчу діяльність вони почали в 1968 році. Спочатку склад був жіночий і невеликий, тому рішили поповнити його чоловічим складом. Було нелегко навчити людей, які зовсім не знали музичної грамоти, але при наполегливій праці Ірини та завдяки великому бажанні учасників, вже

Капеля бандуристів під керівництвом Марти Шевченко в Івано-Франківську.

в 1972 році за професійну майстерність, високу культуру виконання творів і різноманітність репертуару, капеля була нагороджена званням "Народна Самодіяльна Капеля Бандуристів". На той час у капелі було 50 учасників. В репертуарі було понад 20 творів авторства корифеїв української клясики. Для кращого та цікавішого звучання капелі, бандуристи включили до неї цимбали, контрабас і інші інструменти.

У 1973 році капеля стала лавреатом обласного конкурсу народної музики. В 1974 році отримала золоту медалью в Києві. Капелі випала велика честь грати разом із заслуженою капелею, якою керував Мінківський. Десять років своєї наполегливої праці і любови віддала Ірина улюбленій капелі, учасники якої стали її друзями на все її коротке життя, але щасливе, змістовне і незабутнє для людей.

Пізніше з капелею працювало ще декілька керівників. Найбільшу лепту у збереження та роботу капелі внесла талановита, обдарована, щира та безмежно закохана в бандури, керівник ансамблю "Срібний Передзвін" — Марта Шевченко. Вона керувала багатьма ансамблями, хорами, прищеплювала любов до народного інструменту — бандури. Всі ансамблі, якими керувала Марта, відзначались високою культурою виконання. Глядачі щиро обдаровували її рясними оплесками.

Сьогодні капеля працює над новим репертуаром (духовна музика, українські народні пісні та пісні українських клясиків, стрілецькі пісні та пісні УПА). Капеля є водночас незмінним учасником багатьох концертів у місті й області. Бандуристи їздили на святкування 150-ліття Чернігова. Тепер у капелі грають переважно студенти університету та кращі учні музичних шкіл.

Такого широкого попису бандуристів я досі не зустрів. Вони мають колосальний потенціал. Я був тотально зачарований. З бандуристами було важко розлучатися.

БАНДУРИСТ С. МАЦУРА

Буваючи у Львові, я завжди відвідую відомого на цілу Україну кобзарознавця, науковця, відомого бандуриста, колишнього диригента Сибірської Капелі Богдана Жеплинського. Він — автор численних статей на кобзарські теми, дослідник бандури. Переглядаючи його архів, я звернув увагу на фотографію бандуриста Степана Мацури.

— *Розкажіть, що знаєте про цього бандуриста... П* — Радо, бо саме тепер маю перед собою інформації. Пригадую, що в березні 1991 року у Львові відбувалось кобзарське свято "Думи мої". Йшов святковий концерт, рокотали бандури, линув спів. Кобзарі один за одним виходили на сцену. Кобзар із Павлограда на Дніпропетровщині Степан Мацура, високий, старший, але жвавий сивоусий кобзар, — вийшов останнім. Він обережно сів на приготований стілець, прикрив коліна мережаним рушником, з любов'ю поклав на коліна бандуру і вдарив по струнах.

— *І що він співає?*

— Про гетьмана Мазепу:

Бандурист Степан Мацура.

*Мчать вершники чвалом у морок густий,
Та ось зупинились край степу.
О місяцю, місяцю згинь, не світи —
З-за хмар не дивись на Мазепу...*

Тужливо понісся спів кобзаря, який у пісні-думі розповідав про трагедію Полтавської битви, про прощання гетьмана Мазепи з Україною.

*Сповитий в неславу, о чорній порі
В землю нерідну ляжу, —
Хай підуть від Ворскли у світ кобзарі
І правду про мене розкажуть!*

Коли закінчив цю пісню-думу, заля немов завмерла, а як лишав — оплесками не було кінця.

— *Чи ви мали нагоду розмовляти з кобзарем після цього концерту?*

— *Так, бо саме цей концерт я вів. Він сказав, що цю пісню-думу склав його побратим з каторги, поет, маляр і бандурист Микола Сарма-Соколовський, який разом із ним томився в ГУЛагу.*

— *Чи ви знаєте про нього щось більше?*

— Народився 24-го грудня 1922 року в с. Дрогомиль Яворівського повіту на Львівщині. Ще юнаком співав у хорі "Просвіта". В 1947 році був заарештований в рідному селі і після дворічного слідства і знущань в Золочівській тюрмі засуджений на 10 років. Відбувши покарання вернувся в 1964 р. на Україну. Треба додати, що перебуваючи на каторзі, зустрівся з малярем, поетом і бандуристом Миколою Сармою-Соколовським, з яким створили ансамбль бандуристів із каторжан. З допомогою старих столярів-каторжників виготовили кілька бандур, на яких Соколовський вчив грати, спершу таємно, а після смерті Сталіна вже вільніше.

— *Як далі розвивалося навчання гри на бандурі?*

— Керівники мінялися. В 1954 році в ансамблі було вже дев'ять бандур.

— *Що робив як повернувся на Україну?*

— Виступав як бандурист на Шевченківських святах, різних вечорах у Павлограді та Дніпропетровську. Він є членом об'єднання кобзарів Дніпропетровщини та спілки кобзарів і лірників України. Працював на шахтах Донбасу. Тепер — пенсіонер живе разом з дружиною Марією, яка також була засуджена на 25 років.

У 1991 році виступав у Львові та на різних вечорах у Павлограді, був учасником свята кобзарів. Брав участь у секціях кобзарства наукової конференції в Переяслав-Хмельницькому в 1992 році. Також брав участь в творчій лабораторії та концертних виступах кобзарів у Дніпропетровську 1993 року.

— *Який його репертуар?*

— Він співає багато народних пісень, зокрема історичних: "Морозенко", "Про Байду", "Іван Богун", "Мазепа", "Вже тому літ триста, як козак в неволі", "Гетьманський марш" і т.п., пісні Січових Стрільців та УПА "О Україно, о люба ненько", "Як з Бережан до Кадри", "Була війна велика", "Повіяв вітер степовий", "Не пора", "Триста літ минає", "Там під Перемишлем висока могила", пісні на слова Т. Шевченка й інших поетів — "Думи мої", "На розпутті козак сидить", "Така її доля", "Гетьте, думи, ви хмари осінні" та інші.

* * *

...Недавно у Дніпропетровську зібралися кобзарі. Там я знову зустрів С. Мацуру. Перед нарадою кобзарі поклали квіти на могили акад. Д. Яворницького, а увечорі знову дзвеніли бандури. Кобзарі частували людей своїми піснями. Славно дзвеніла і бандура Степана Мацури.

НАЙМОЛОДШИЙ БАНДУРИСТ ЛЬВІВЩИНИ

Тарас Капшій є нині наймолодшим бандуристом Львівщини. Йому лише двадцять років, але його ім'я щораз частіше звучить серед імен популярних виконавців-бандуристів.

Познайомився я з Тарасом у Львівській консерваторії ім. М. Лисенка, де він відвідував проф. Герасименка, який для нього, як він сказав, є батьком бандури. Познайомились і дуже скоро я довідався, що це вроджений бандурист, непересічно амбітний, який цілковито присвятився бандурі.

Мене, звичайно, цікавило все, що відноситься до його життя, нормування особистості, репертуар його виступів, концерти, його вчителі і батьки.

Народився в Боянці на Жовківщині у звичайній сільській родині. Батько — робітник, мати — вчителька. Має двох братів і саме старший брат, який також вчився грати на бандурі, привів малого Тараса до музичної школи. Його перший педагог мала такий сильний вплив на

*Бандурист зі Львова
Тарас Капшій.*

Тараса, що після закінчення музичної школи вирішив поступити до Львівського училища ім. Людкевича. Там він вчився у класі бандури. Зі своїм вчителем переклав для бандури збірник народних пісень і дум, а також збірник сонат Домена Чімароза. Я запитав його:

— *Чи виконував на бандурі сонати Чімароза?*

— Не тільки Чімароза, але й інші твори музичної класики, зокрема сонату Бортнянського, деякі етюди Черні та Бертіні, концерти Вівальді, екосези Бетовена звичайно включаю до свого репертуару, бо бандура є такий інструмент, на якому треба виконувати класику.

— *Чи ти хотів би скласти програму виключно з класичної музики?*

— Це можливо, але треба додати обов'язково щось народне. Бандура народний інструмент і ця музика звучить на ньому природніше.

— *Чи маєш усталену програму?*

— Деякі твори обов'язково включаю до своїх програм: інструментальний марш "Ой, там на горі січ іде", "За Сибіром сонце сходить", "Ой, чого ти дубе?", "За Україну" й інші патріотичні пісні.

— *Як почалися твої виступи?*

— У Львові я виступав від 1989 року. Виступав там, де мене просили, по різних суспільних організаціях: Спілка письменників України, Рух, а також на різних підприємствах Львова. Вліті мав нагоду давати концерти, дохід з яких пішов на побудову церкви у місті Великі Мости. Дуже цікавою виявилася для мене робота у Львівському театрі, де я був

зайнятий у спектаклі "Гетьман Дорошенко". Виступав кілька разів на Львівському і Київському радіо.

Тарас знає, що його передачу слухали за кордоном. В даний момент має диплом з відзнакою і дві спеціальності: бандурист і диригент.

Я переконався, що Тарас Капшій — це професіонал, який не тільки володіє своєю професією і постійно вдосконалює свою майстерність, але й людина, яка вірить, що все те, що він вміє і знає, тепер є і обов'язково буде потрібне всім нашим людям. Така молодь — наше майбутнє!

Любов до бандури настільки полонила душу хлопця, що вивчаючи шкільну програму, він завжди знаходив час і для виступів. Важко повірити, що за час навчання Тарас виступав більше як 1,500 разів у різних концертах. Але разом з тим в науці він почувався впевнено.

Після одержання диплому з училища він записався в консерваторію ім. М. Лисенка.

ПІД СРІБНИЙ ДЗВІН БАНДУР

На таку новинку чекали не тільки бандуристи Америки, Канади і країни Південної Америки, але передусім — сама Україна.

З відродженням кобзарства на Україні не появилось досі майже нічого. І ось раптом цього року появляється величезна збірка, великого формату — 8.5 інча на 11.5 інча, яка нараховує аж 58 творів (214 сторінок).

Збірка складається з трьох розділів: "Чоловічі хори та Ансамблі", "Жіночі хори та Ансамблі" та "Колядки".

До збірки включено твори для ансамблів чоловічого та жіночого складів. А деякі, залежно від змісту, можуть виконуватися як чоловіками, так і жінками.

Серед них: "Лірницько-кобзарський псалм" 16-го ст., обробка Потапенка; "Живи, Україно" — музика М. Гайворонського, аранжування В. Божика; "Ой, з-за гори, з-за лиману" — обробка М. Лисенка, аранжування Г. Китастого; "Ой, зійшла зоря" — обробка М. Леонтовича, супровід бандури В. Божика; "Дві пісні про Максима Залізняка" — обробка Стеценка; "Марш Україна" — музика Г. Китастого, слова І. Багряного; "Віють прапори" — музика В. Витвицького, слова Г. Чупринки; "Нова радість" — обробка Д. Січинського, аранжування П. Потапенка та багато інших.

Кілька слів про маестра Петра Потапенка. Родом з Житомирщини, походить з музичної родини. Закінчив консерваторію ім. Чайковського у Києві. У 1938 р. Вільям порекомендував П. Потапенка, як найздібнішого студента, на керівника-диригента жіночого Ансамблю бандуристок.

У 1942 р. П. Потапенко стає членом Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка, коли разом з капелею вивозять їх до концентраційного табору в Німеччині.

Переїхавши до Дітройту, zorganizував Ансамбль Бандуристок при Спілці Української Молоді.

В тому часі захворів Г. КитастиЙ, що був тоді диригентом в Капелі, а В. Божик виїхав до Лос Анджелесу. Тоді мистецьке керівництво перейшло цілковито в руки П. Потапенка. Капеля під керівництвом Потапенка відбула 40 платних концертів, обслуживши понад 40,900 слухачів. Справді тріумфальний виїзд Капелі з Дітройту з Петром Потапенком відбувся 1961 — Шевченківського року.

Ту чудову збірку видав Культурний Центр у Воррен, Дітройт. Упорядкував і здійснив її видання Петро Потапенко — відомий диригент колишньої Капелі Бандуристок, яка існувала довгі роки в Дітройті, при Спілці Української Молоді, при осередку ім. Пилипа Орлика.

Ту збірку можна набути у видавництві "Бандура" за \$20 плюс \$1 за пересилку. Весь дохід Петро Потапенко призначив на висилку журналів в Україну. Ми дістали дуже обмежену кількість.

School of Bandura, 84-82 164 St., Jamaica, N.Y. 11432.

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ — ЦЕНТР КОБЗАРСТВА В УКРАЇНІ

У робітні бандур (зліва): В. Мармель, М. Чорний-Досінчук та директор майстерні М. Товкайло.

Мабуть, нема в цілій Україні міста, яке мало б стільки музеїв як Переяслав-Хмельницький. Тут також відносно недавно постав перший на Україні кобзарський музей, зорганізований одним з найвідоміших кобзарознавців Валерієм Мормелем. Він знайшов відповідне приміщення, і протягом кількох років зібрав чимало кобзарських експонатів. Дослівно за чотири роки музей був відкритий і його вже відвідало добрих кілька тисяч глядачів. У цьому унікальному музеї в першій мірі побачите різноманітні старинні бандури, кобзи й інші українські інструменти. Він по-

стійно їздив по цілій Україні і шукав за старими кобзарями і лірниками, які вже перестали грати, але мали цінні старовинні інструменти. Таким чином йому вдалося зробити добрий початок. Знайшов майстрів бандури і вже третій рік у них працює власна робітня виробу бандур. Виробляють бандури різного роду, а найбільше типу Хоткевича. Мені пощастило бути в їхній робітні двічі, бачити їх дорібок. Це досить велика робітня, в якій працює трьох робітників і директор, який є знавцем виробу бандур. Робітня ця в першій мірі постачає бандури для дітей їх власної школи бандуристів. Невеличку частину вони є в стані продавати. Я замовив в них кілька бандур для своєї школи в Нью Йорку.

21-23-го вересня у Переяславі-Хмельницькому відбулася Всеукраїнська наукова конференція "Переяславська земля та її місце в розвитку української нації, державности та культури". Цю конференцію організував В. Мормель. Програма її складалась з чотирьох секцій: археологія; історичне краєзнавство; фолкльор та етнографія; літературне краєзнавство.

Протягом всього часу роботи конференції, як окремий підрозділ секції фолкльору та етнографії, працювала підсекція та круглий стіл кобзарів (керівник підсекції д-р О. Правдюк, секретар В. Мормель). Тут були прочитані доповіді: Б. Жеплинського (Львів) "Кобзарство середньої Наддніпрянщини", Ю. Легенький (Київ) "Дума як символ українського національного космосу", В. Мормель (Переяслав-Хмельницький) "З історії нищення кобзарства", Т. Шульга (Київ) "Бандура музикування у західній українській діаспорі". У роботі підсекції взяли участь кобзарі Дніпропетровщини, Київщини, Полтавщини та Львівщини. Головував за круглим столом голова спілки кобзарів України Василь Литвин. Конференція прийняла ряд рішень, спрямованих на розвиток кобзарства. У тому числі висловила підтримку ідеї створення центру кобзарства в Переяславі-Хмельницькому та спорудження тут хати кобзарів і відновлення традиційних зустрічей кобзарів.

У жовтні 1989 року відкрилася в Переяславі школа кобзарства. Урочистий прийом учнів до школи став центральною подією свята — "Великий день кобзаря" або "Переяславська осінь кобзаря". Так в 175-ту річницю Тараса Шевченка земля Переяславська вклонилася генієві України за те, що саме тут, в Переяславі, він написав "Заповіт". З того часу щороку восени школа приймає кобзарят, щоосени приїздять до Переяслава кобзарі вклонитися Тарасові та благословити дітей на тернистий шлях кобзаря.

Враховуючи символічність та значення свят у Переяславі, круглий стіл постановив: "Щороку в другу неділю квітня у Переяславі проводити весняну збірку кобзарів". Вже цього року, згідно з рішенням, буде проведено у Дніпропетровську досить представницьку зустріч кобзарів. Отож Переяславський центр кобзарства та міжрайова організація "Просвіта" запрошують кобзарів України та діаспори взяти участь.

Міністерство культури, Український центр народної творчості запланували на 6-8-го травня ц.р. Свято кобзарського мистецтва.

Передбачені концертні виступи, творчі зустрічі, виставки народного живопису, творів декоративно-ужиткового мистецтва, музичних інстру-

ментів. У рамках свята проведитиметься науково-практична конференція з проблем розвитку кобзарства.

Міністерство культури запрошує всіх кобзарів України і працівників кобзарського мистецтва діаспори взяти чисельну участь.

Витрати перебування в Дніпропетровську Міністерство культури бере на себе.

Тези виступу просять висилати до 10-го березня 1994 року на адресу 252601 Київ, вул. Січневого повстання 21, корпус 5.

Дві старинні бандури.

† МИХАЙЛО КОБЗЕЙ

”ВІДЛІТАЮТЬ СІРИМ ШНУРКОМ ЖУРАВЛІ У ВИРІЙ”

5-го грудня 1993 року з волі Всевишнього на 89 році свого трудового життя помер в Рочестері — мистець, різьбар бандур, і бандурист Михайло Кобзей, який народився 17-го грудня 1904 року в Солотвині-Заріччю на Станиславівщині.

Сл.п. Михайло і його брат Іван були вивезені німцями на роботу. В родині було восьмеро дітей, але Михайло був обдарований кількома талантами, особливо різьбарством, а також виробництвом бандур. Свою власну бандуру, на якій грав в капелі ім. Т. Шевченка в Детройті, подарував Українському музею в Нью Йорку.

Покійний був доброю, релігійною людиною, бо така була вся його родина. Був українським патріотом, жертвував на українські цілі. Був щасливий, що дочекався Незалежної України і приїзду брата дочки Зіни. На жаль на другому місяці свого приїзду хоронила свого любого стрийка. Вічна йому пам'ять! Нехай американська земля буде йому легкою.

подала односельчанка

Стефанія Чорна-Досінчук з дому Деревянка

BANDURIST SAYS HER INSTRUMENT IS NOTHING LESS THAN “GOD’S GIFT TO UKRAINE”

Darcia Kut

To bandurist Darcia Kut, her instrument is nothing less than “God’s gift to Ukraine”.

”It sounds like the angels singing”, she explains. “It is one of the most beautiful sounds that I’ve ever heard. When I first heard it I was absolutely mesmerized”.

Kut has been playing the 56-stringed instrument for 15 years after first hearing it performed at a folk festival. This instrument, which is played by plucking the individual strings, much like a harp, originated in Ukraine in the 16th century. It was derived from its earlier sister instrument, the kobza, often played by blind musicians who sang songs extolling Ukraine’s past Kozak glories and became the inspiration for Taras Shevchenko’s Kobzar.

Kut, who is a classically-trained vocalist and pianist, first began playing the instrument in the Vancouver Bandura Ensemble, under the direction of Anne Kozak.

The group, which currently has 23 members, including 15 bandurists and eight singers, brought in bandura masters from around the continent, including the renowned Julian Kytasty to help train them.

Kut, who earlier performed under the stage name of Mariah Korbyn, has

studied and performed the bandura from Los Angeles to Toronto, with extensive appearances at Expo '86 in her native Vancouver.

She grew up in a family which had both a strong musical environment and was active in Ukrainian community life and has since carried in that tradition.

In addition to the bandura and piano, she also plays the tsymbaly, or dulcimer, another traditional Ukrainian instrument in which a mallet is used to hammer the strings, similar to the technique used on a xylophone.

Her work on the tsymbaly won her a gold medal award at Vegreville's Pysanka Festival where she has also performed on the bandura — most recently in 1992.

She was also featured as the main musical focus in the critically acclaimed Canadian production of "Tsymbaly", which was performed at both Vancouver's Waterfront and Edmonton's Citadel Theatres.

Currently living in Edmonton, where she plans to study Rehabilitative Medicine at the University of Alberta, Kut performs weekly at the Chateau Louis Hotel.

Her enchanting melodies can be heard during their Sunday "Buffets with Bandura".

Although Kut's repertoire consists mostly of Ukrainian songs, she also performs such classical pieces as Beethoven's "Für Elise" and "Chariots of Fire".

"The bandura lends itself to so many different types of music", she explains. "It is an instruments of such immense proportions that a person can do classical music as well as popular and traditional".

М. Чорний з маестром Григорієм Ткаченком.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ, ІНК.

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

30 Montgomery Street, P.O. Box 17A—Jersey City, New Jersey 07303 • (201) 451-2200

Найстарша і найбільша братська, забезпечена і громадська організація українців в Америці і Канаді

Заснована у 1894 році

Запрошуємо вас та членів вашої родини забезпечитися в Українськiм Народнiм Союзi та спiль-но працювати для добра українського народу

- *Має ново-впроваджену дуже корисну пенсійну грамоту*
- *Має 20 клас модерного забезпечення*
- *Сума забезпечення не має обмежень*
- *Виплачує найвищу дивіденду*
- *Видає щоденник Свободу, Український Тижневик і журнал для дітей Веселку*
- *Уділяє стипендії студіюючій молоді*
- *Удержує вакаційну оселю „Союзівку”*

- *Offers a very advantageous new annuity policy*
- *Offers 20 types of life insurance protection*
- *There is no limit to the amount of insurance*
- *Pays out high dividends on certificates*
- *Publishes the Svoboda daily, the English-language Ukrainian Weekly and the children's magazine Veselka — The Rainbow*
- *Provides scholarships for students*
- *Owns the beautiful estate Soyuzivka*

**УКРАЇНСЬКА
ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА
«САМОПОМІЧ»**

в Нью-Йорку

вітає

СЛАВНУ КОБЗАРСЬКУ РОДИНУ

**з її небуденними успіхами в праці
над збереженням кобзарського мистецтва —
гордості українського народу,**

висловлюючи зокрема найвище признання

НАШІЙ МОЛОДІ,

що з посвятою включилася в ряди

КОБЗАРСЬКОГО БРАТСТВА

*** * ***

Ця найстарша й найбільша

УКРАЇНСЬКА КРЕДИТІВКА В АМЕРИЦІ.

все готова

служити усіми банковими послугами

НАШИМ БАНДУРИСТАМ ТА ЇХНІМ РОДИНАМ

на найбільше корисних умовах,

що їх кредитівка дає своїм членам.

**Self Reliance (N. Y.) Federal Credit Union
108 Second Avenue, New York, N. Y. 10003.
Tel. (212) 473-7310.**

МАЄТЕ ФІНАНСОВІ СПРАВИ?

Зайдіть до нас, або закличете телефонічно
і довідайтесь, що

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА КРЕДИТІВКА В НЬЮ-ЙОРКУ

- Виплачує найвищі відсотки на звичайні ощадністі конта.
- Дає безкоштовне життєве забезпечення до 2,000.00
- Утримує пенсійні конта(IRA) на високих відсотках.
- Всі ощадністі вклади забезпечені федеральним урядом до 100,000.00 доларів.
- Уділяє позики на вигідних до сплати умовах
НА ВАШІ ОСОБИСТІ ПОТРЕБИ АБО
МОРГЕДЖОВІ ПОЗИКИ НА ЗАКУП РЕАЛЬНОСТЕЙ
- Видас різного терміну сертифікати.
- Безкоштовно забезпечує позики до 10,000.00 на випадок смерті або випадкової непрацездатности.
- З чистого прибутку дає пожертви нашим культурним, науковим, молодечим, мистецьким та релігійним організаціям.

ОЩАДЖУЄТЕ ЧИ ПОЗИЧАЄТЕ – ПАМ'ЯТАЙТЕ:
НАШ КАПІТАЛ мусить працювати ДЛЯ НАШОЇ ГРОМАДИ

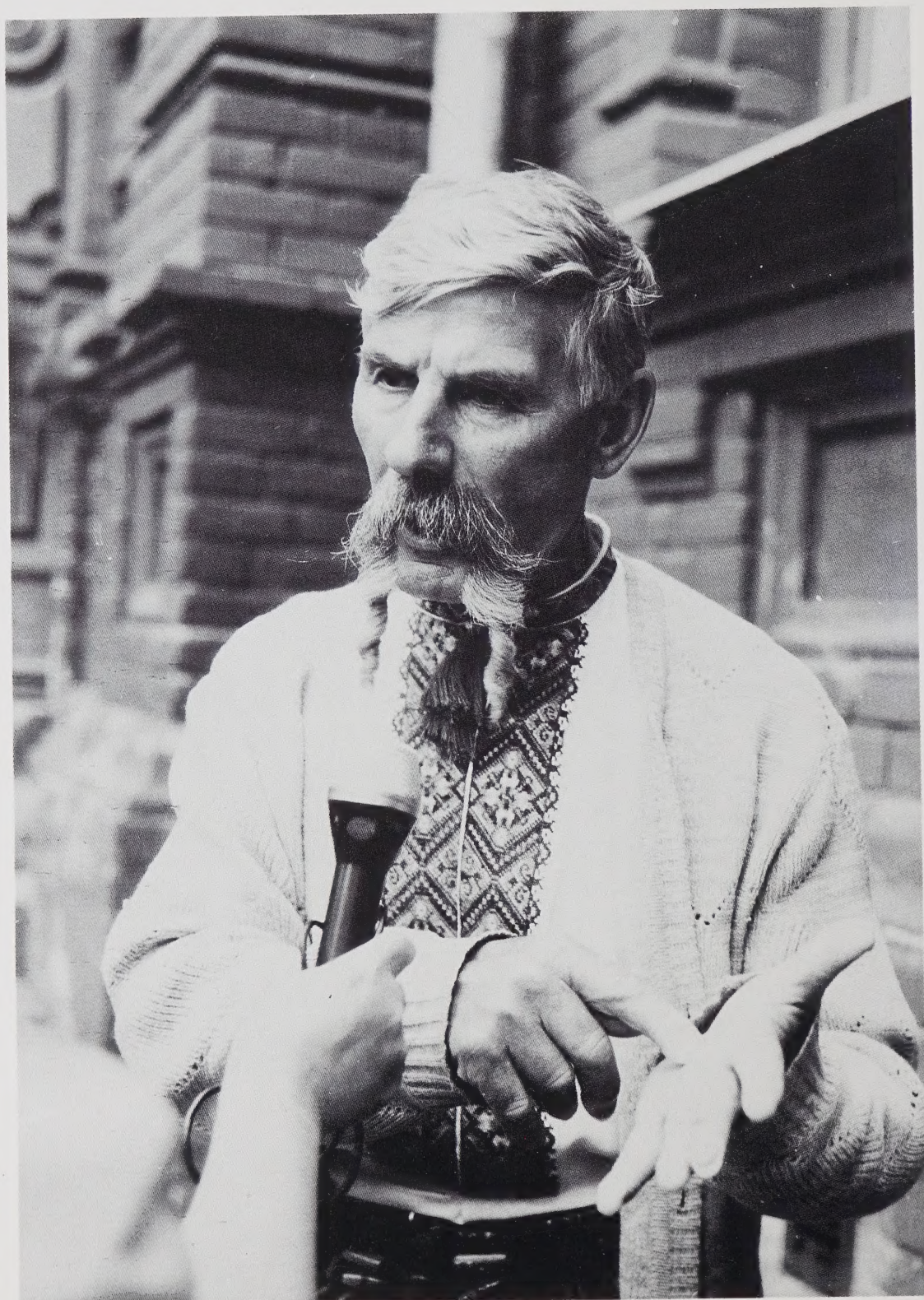
UKRAINIAN ORTHODOX FEDERAL CREDIT UNION

304 EAST NINTH STREET, NEW YORK, NEW YORK 10003 TEL. 533-2980/533-0673

ЗМІСТ

<i>Я. Дужий. Друге концертне турне по Україні Капелі бандуристів</i>	
ім. Т. Шевченка	1
<i>Іван Немирович. "Взяв би я бандуру"</i>	5
<i>Андрій Горняткевич. Віддзеркалення лірницько-кобзарського побуту</i>	
в лебійській мові.	8
<i>Олексій Ф. Нирко. Чобітко Роман Павлович (1898-1974)</i>	15
<i>Т. Нікітіна. Кобза, трембіта</i>	22
<i>Б.М. Жеплинський. Подвижник кобзарства в Криму і на Кубані</i>	23
<i>Б.М. Жеплинський. Дружина бандуриста</i>	26
<i>Андрій Горняткевич. Дзвени бандуро, в козацькому краю</i>	31
<i>Андрій Горняткевич. А. М. Бобир</i>	35
<i>Юрій Олійник. Весняний танок</i>	39
<i>Оксана Гарасименко. Народи мені, дівчино, сина</i>	43
НАМ ПИШУТЬ	
Концерт талановитої бандуристки-композиторки	46
<i>М. Чорний-Досінчук. Зустріч з кобзарями Ковеля</i>	47
Капеля бандуристів в Івано-Франківському	49
Бандурист С. Мацура	51
Наймолодший бандурист Львівщини	53
Під срібний дзвін бандур	55
Переяслав-Хмельницький — центр кобзарства в Україні	56
Некролог: Михайло Кобзей	59
Bandurist says her instrument is nothing less than "God's gift	
to Ukraine"	60
Оголошення	62

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N. Y. 11432

Остан Кіндрачук — визначний бандурист з Ялти.